

ارزیابی اجرای رویکرد پلیس جامعه محور در ایران

مقایسه تطبیقی اجرای رویکرد جامعه محوری در پلیس ایران و آمریکا

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۱۲/۱۲

تاریخ اصلاح: ۱۳۹۲/۱۲/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۱/۳۰

محمد علی خلیلی اردکانی^۱، محمد رضایی^۲، علی رحیمی^۳ و حسین یوسفوند^۴

چکیده

زمینه و هدف: پلیس جامعه محور الگوی جدید پلیسی است که در آن امنیت با مشارکت مردم صورت می‌پذیرد. اهداف اصلی آن، کاهش جرم و ارتقای احساس امنیت در جامعه است. مشارکت شهروندان و ارائه راه حل ابتکاری برای حل مشکلات از جمله شاخصهای این رویکرد است. در پژوهش حاضر دوره‌های مختلف پلیسی در کشور آمریکا و ایران بیان شده، سپس نحوه اجرای رویکرد پلیس جامعه محور ایران با تجربه پیاده‌سازی این رویکرد در آمریکا به ویژه شهرهای بزرگ آن مانند نیویورک، شیکاگو، لس‌آنجلس و واشنگتن با هدف شناسایی کاستیها بررسی و مقایسه شده است.

روش: نوع پژوهش، تطبیقی و روش آن توصیفی - تحلیلی مبتنی بر روش چهارگانه جرج بردی است و داده‌ها به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است. برابر فرضیه پژوهش سه مؤلفه: تمرکز زدایی در ساختار پلیس، استفاده از راهبرد حل مسئله، و مشارکت شهروندان در برنامه‌های پلیس، به عنوان عوامل مؤثر در نهادینه شدن رویکرد پلیس جامعه محور تعیین شده است.

یافته‌ها: مشخص شد پلیس آمریکا هر سه مؤلفه ذکر شده در فرضیه پژوهش را در رویکرد جامعه محوری عملیاتی و اجرا کرده است، ولی برای پلیس ایران با توجه به کمبود منابع و امکانات، امکان اجرای کامل طرح میسر نبوده است.

نتیجه‌گیری: رویکرد جامعه محوری در پلیس ایران به صورت کامل نهادینه نشده است و به رغم انجام برخی اقدامات، پلیس ایران نتوانسته از تمام ظرفیتهای اجتماعی برای پیشگیری از جرم استفاده کند. عدم مشارکت شهروندان و نهادها، کلی و سراسری بودن برنامه‌ها، متمرکز بودن ساختار پلیس، از جمله موانع نهادینه شده این رویکرد در پلیس ایران بوده است.

واژه‌های کلیدی: پلیس جامعه محور، مسئله محوری پلیس، احساس امنیت، مشارکت شهروندان، تمرکززدایی در ساختار

□ استناد: خلیلی اردکانی، محمد علی؛ رضایی، محمد؛ رحیمی، علی؛ یوسفوند، حسین (بهار، ۱۳۹۴). ارزیابی اجرای رویکرد پلیس جامعه محور در ایران

(مقایسه تطبیقی اجرای رویکرد جامعه محوری در پلیس ایران و آمریکا). *فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی*. ۱۰(۱)، ۱۲۷-۱۵۴.

۱. استادیار جامعه شناسی دانشگاه تربیت مدرس تهران.

۲. استادیار جامعه شناسی دانشگاه تربیت مدرس تهران.

۳. کارشناس ارشد جامعه شناسی (نویسنده مسول) ایمیل: rahimi.pmy@gmail.com

۴. کارشناس ارشد جامعه شناسی

مقدمه

سازمان پلیس به عنوان برقرار کننده نظم و امنیت بیش از هر سازمانی نیازمند توجه به اجتماع است. در سالهای اخیر، اکثر کشورها با افزایش ملموس جرم مواجه شوند و این امر احساس ناامنی^۱ و بی اعتمادی به پلیس را دامن زده است؛ لذا پلیس و مقامات دولتی برخی از کشورهای جهان به این نتیجه رسیده‌اند که باید نقش نهادهای جامعه مدنی در پیشگیری از جرم را به رسمیت بشناسند. بر همین اساس رویکرد جامعه محوری به عنوان بهترین شیوه برقراری نظم و امنیت از سوی پلیس کشورهای مختلف اتخاذ شده است. مشخصه اصلی پلیس جامعه محور، تغییر جهت از الگوی سنتی به سمت جامعه محوری است که در آن پلیس علاوه بر برخورداری از حمایت قانونی و سیاسی، امنیت را با مشارکت مردم تأمین می‌کند. مهم‌ترین آثار اتخاذ این رویکرد، افزایش احساس امنیت و کاهش جرائم است. به منظور توجه به رویکرد جامعه محوری، چند سالی است که تلاشهای قابل توجهی در درون سازمان پلیس ایران صورت پذیرفته است. ارزیابی طرح در پلیس ایران و مقایسه آن با رویکرد جامعه محوری سایر پلیس کشورهای جهان می‌تواند در تسریع روند این حرکت مؤثر باشد. در ربع آخر قرن بیستم بسیاری از کارگزاران پلیس به این نتیجه رسیدند که انجام امور پلیسی به شیوه واکنشی و سنتی برای مهار جرم، سازگار مناسبی نیست. به موازات تأکید یافته‌های جرم شناختی بر فایده و اثر پیشگیری در کاهش میزان جرایم، اشکال جدیدی از مأموریت و وظیفه پلیس در جامعه مطرح شده است (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۷۸: ۱۴۱). یکی از این اشکال، پلیس جامعه محور است که به عنوان جایگزین ماندگار پلیس سنتی، قدم به عرصه وجود گذاشت (قهرمانی و ابطحی، ۱۳۸۸: ۶۱).

اولین اندیشه‌های اجتماعی در اقدامات پلیس به سالها قبل باز می‌شود. در سال ۱۸۲۹ رابرت پیل^۲ بنیان‌گذار پلیس جدید لندن اصول نه‌گانه‌ای مطرح کرد که پس از گذشت سالها به نظر می‌رسد اندیشه پلیس جامعه محور از آن بسیار بهره برده است. تأکید اصول پیل بر وابستگی متقابل پلیس و مردم و پیشگیری از وقوع جرم و بی نظمی بود (میلر و هس، ۱۳۸۲: ۳۱-۳۰).

1. Feeling Insecurity

2. Robert Peel

توجه به این اصول باعث شد در آمریکا و انگلیس، برخی صاحب نظران مسائل اجتماعی در سالهای بعد به مطالعه شرایط اجتماعی جامعه و ضرورت تغییر در بافت سنتی پلیس بپردازند (بیات و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۴۹).

اصطلاح پلیس جامعه محور^۱ در جهان، در دهه ۱۹۸۰ مطرح شد (ترویانوویچ و باکوروکس^۲، ۱۳۸۳: ۲۹). در آمریکا، آسیا و اروپا اقدامات پلیس جامعه محور نتایج بهتری نسبت به اقدامات پلیس سنتی مبتنی بر اعمال قانون نشان می‌دهد و در کل این رویکرد به دلیل حصول نتایج مطلوب در طول دو دهه گذشته نه تنها به لحاظ نظری بلکه به لحاظ تجربی رشد قابل توجهی داشته است (براگا و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۱). برای نمونه در اواسط دهه ۱۹۹۰ راهبردهای پلیس جامعه محور توسط پلیس لس آنجلس کاربردی گردید و در تعداد زیادی از ایالت‌های آمریکا به عنوان الگو شناخته شد (قهرمانی، ۱۳۹۲: ۱۰۱).

تاریخچه پلیس جامعه محور در آمریکا نشان می‌دهد که این رویکرد به جایی رسیده که موافقت رییس جمهور و کنگره را برای اختصاص میلیاردها دلار برای توسعه آن در سراسر کشور کسب کرده است (ترویانوویچ و باکوروکس، ۱۳۸۳: ۳۴). دادستان کل آمریکا در سال ۲۰۰۰ در گزارش خود به کنگره اعلام کرد با اتخاذ رویکرد جامعه محوری، جرم و جنایت از سال ۱۹۶۸ به پایین‌ترین سطح خود کاهش یافته است. همچنین در سال ۲۰۰۹ آمار جرم و جنایت منتشر شده توسط دفتر تحقیقات فدرال نشان داد که تعداد جرایم خشونت آمیز در ایالات متحده برای سومین سال متوالی کاهش داشته است (امدی، ۲۰۱۴: ۲۴). کاهش جرایم و افزایش احساس امنیت پس از اتخاذ این رویکرد در آمریکا بیانگر این موضوع است که این رویکرد به خوبی اجرا و نهادینه شده است.

در ایران رویکرد جامعه محوری از اواخر دهه ۱۳۷۰ و اوایل دهه ۱۳۸۰ شمسی وارد عرصه سیاست پلیسی شد (ر. ک: قهرمانی و ابطی، ۱۳۸۸). برابر نتایج مثبت حاصله در کشورهایی که این رویکرد را به کار گرفته‌اند، انتظار این بود که پس از گذشت یک دهه، رویکرد جامعه

1. Community-oriented policing (در برخی متون به جای واژه پلیس جامعه محور از اصطلاح پلیس جامعه‌گرا استفاده می‌شود)
2. Trojanowicz & Bucqueroux

محوری در پلیس ایران نهادینه شود و اهداف اصلی آن یعنی کاهش جرایم و افزایش احساس امنیت نمایان شود.

بررسی آمار جرایم در ایران از سال ۱۳۸۰ تا کنون نشان می‌دهد که جرایم، کاهش نداشته و در مقولاتی مانند سرقت که ارتباط مستقیم با احساس امنیت در جامعه دارد با رشد چشمگیری مواجه شده است. سرقت وسایل نقلیه در ایران از ۱۷۷۵۷ مورد در سال ۱۳۷۵ به ۱۰۰۸۸۲ مورد در سال ۱۳۹۲ رسیده است (مرکز آمار ایران). نتایج تحقیقی که «خدیجه سفیری» در شهر تهران انجام داده، نشان می‌دهد که موضوع امنیت در تهران، یک مسئله جدی است؛ زیرا بیش از نیمی از جمعیت مورد مطالعه، امنیت و احساس امنیت را در تهران کم و متوسط بیان کرده‌اند (سفیری، ۱۳۸۷؛ ۱۵۸-۱۵۵). این موارد نشان می‌دهد که رویکرد جامعه محوری به صورت عملی و صحیح توسط پلیس ایران اجرا نگردیده و نهادینه نشده است. اینکه چگونه این رویکرد توسط پلیس آمریکا اجرا شده که باعث نهادینه شدن و گرفتن نتایج مطلوب شده است و برخلاف آن در پلیس ایران با موفقیت روبه‌رو نشده، مسئله اصلی این پژوهش است.

ادبیات نظری و تجربی تحقیق

تعریف و مفهوم پلیس جامعه محور

پلیس جامعه محور، مردم سالاری عملی است و در گسترده‌ترین مفهوم خود به معنای هر تلاش هماهنگی برای در کنار هم قرار دادن پلیس یک حوزه استحقاقی و افراد غیر پلیس در همان حوزه است (هس و میلر، ۱۳۸۲: ۹۶). پلیس جامعه محور فلسفه‌ای است مبتنی بر جامعه که می‌خواهد مسئله به صورت خلاق و ابتکاری با مشارکت شهروندان حل شود و تأکید آن بر افزایش اعتماد و ممانعت از جرم قبل از وقوع است (ترویانیویچ و باکوروکس، ۱۳۸۳: ۴).

برای درک صحیح مفهوم پلیس جامعه محور، مقایسه بین اداره امور پلیسی سنتی با پلیس جامعه محور در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۱: مقایسه بین اداره امور پلیسی سنتی با اداره امور پلیسی جامعه محور

سؤال	اداره امور پلیسی سنتی	اداره امور پلیسی جامعه محور
پلیس کیست؟	موسسه دولتی که اساساً مسئول اجرای قانون است.	پلیس مردم و مردم پلیس هستند. مأموران پلیس تمام توجه خود را صرف خدمت به شهروندان می‌کنند.
نقش پلیس چیست؟	تمرکز بر مشکل جرم و جنایت	رویکرد وسیع‌تر مسئله محوری و حل آن
نحوه اندازه‌گیری کارآمدی پلیس چگونه است؟	به وسیله میزان کشف و دستگیری سنجیده می‌شود.	به وسیله فقدان جرم، جنایت و بی نظمی سنجیده می‌شود.
مهم‌ترین اولویتهای کاری پلیس چیست؟	حفظ حکومت و حکمرانان	امنیت مردم و بررسی مشکلاتی که جامعه را آزار می‌دهند.
پلیس اختصاصاً با چه چیزهایی سروکار دارد؟	وقایع	مسائل و نگرانیهای شهروندان
نحوه تعیین اثر بخشی کار پلیس چگونه است؟	زمان واکنش	جلب مشارکت عمومی
واکنش پلیس در مورد پاسخ به درخواستهای شهروندان چگونه باید باشد؟	پلیس باید موقعی به این درخواستها ترتیب اثر دهد که هیچ کار دیگر پلیسی نداشته باشد.	پاسخ دهی به این درخواستها وظیفه‌ای حیاتی و فرصتی عالی برای پلیس است.
دانش و مهارت حرفه‌ای پلیس چه باید باشد؟	مهارت در واکنش فوری و مؤثر در قبال جرایم مهم	مهارتهای مربوط به حفظ نزدیکی و صمیمیت با جامعه
طبیعت پاسخگویی پلیس چگونه باید باشد؟	شدیداً متمرکز و با کسب رهنمود از مرکزیت سازمان	تاکید بر پاسخگویی محلی و متناسب با نیازهای جامعه
نقش بخش روابط عمومی اداره پلیس چیست؟	دور نگه داشتن مأموران پلیس از آتش داغ رسانه‌ای	یک راه اساسی ارتباط با جامعه
قدرت پلیس در چیست؟	اقتدار ظاهری، توان تخصصی، سلطه امنیتی	تعامل با جامعه و حفظ سرمایه اجتماعی

منبع (ملک‌م، ۱۹۸۸: ۸)

پیشینه تحقیق

اکبر وروایی (۱۳۸۴) در کتاب «پلیس جامعه محور، مطالعه تطبیقی شیوه‌های جلب مشارکت مردمی در تأمین نظم عمومی و امنیت اجتماعی» به شیوه‌های جلب مشارکت در کشورهایی مانند ایران، انگلستان، ایالات متحده و... اشاره کرده و بر اهمیت نقش مردم در پیشگیری از جرائم تأکید و بیان می‌کند در جهان امروز تأمین امنیت بدون توسل به مردم غیرممکن است و کارآمدترین شیوه برای افزایش ضریب امنیتی در جوامع با رشد بالای جمعیتی نظیر ایران، عمومی ساختن مقوله امنیت است. از همین رو افراد پلیس باید تلاش کنند تا شهروندان را در تمامیت کار پلیس مشارکت دهند.

قهرمانی و ابطحی (۱۳۸۸) در تحقیق خود با موضوع طراحی الگوی مدیریت پلیس جامعه محور در ایران به این نتیجه رسیدند چنانچه فرماندهان و مدیران ارشد پلیس بخواهند سازمان پلیس را با رویکرد جامعه محوری مدیریت کنند، باید تغییر و مهندسی مجدد سازمان در حوزه عوامل درون سازمانی را در دستور کار قرار دهند و از توجه به عوامل مؤثر برون سازمانی بر رویکرد پلیس جامعه محور غفلت نکنند. یافته‌ها نشان می‌دهند که حرفه‌ای بودن پلیس، ساختار سازمانی، فرهنگ سازمانی، مسئله محوری، انتظار حاکمیت از پلیس، مشارکت اجتماعی و سبک رهبری پلیس بیشترین تأثیر بر رویکرد پلیس جامعه محور را دارد؛ بنابراین ناجا باید برای تحقق این رویکرد در برنامه‌ریزیها، سیاستها و تصمیم‌گیریهای حوزه مأموریتی به این مؤلفه‌های تأثیرگذار بر مدیریت پلیس جامعه محور اهتمام داشته باشد.

مرادی و خادم (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «ساختار سازمانی و سبک‌های رهبری با رویکرد پلیس جامعه محور» به بررسی الزامات و تغییرات لازم در سبک رهبری و ساختار سازمانی ناجا برای استقرار موفق پلیس جامعه محور در چارچوب مدل مکینزی پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که موفقیت راهبرد پلیس جامعه محور در گرو اتخاذ ساختاری اثربخش و سبک رهبری متناسب است، در حال حاضر ساختار ناجا با الگوی ساختار بخشی مدل مینتزبرگ مطابقت دارد و این ساختار برای اجرای پلیس جامعه محور با برخی نارساییهایی رو به‌روست.

شیدر و دیگران^۱ (۲۰۰۳) در تحقیق خود که با استفاده از داده‌های پیمایشی دوازده شهر آمریکا در خصوص تأثیر تصور شهروندان از پلیس جامعه محور بر کاهش جرم انجام دادند به این نتیجه رسیدند که تعامل بین ساکنان اجتماع می‌تواند از طریق افزایش آگاهی ساکنان با روشهای خاص پلیس و بسط روابط فردی، رضایتمندی از پلیس را افزایش دهد. یافته‌ها نشان داد که پلیس جامعه محور منجر به بهبود وضعیت زندگی اجتماع شده و با افزایش رضایتمندی ساکنان از کیفیت زندگی، همسایه‌ها ترس و نگرانی کمتری از نا امنی خواهند داشت.

اسکوگان^۲ (۲۰۰۶، ۲۰۱۱) در پژوهش خود با عنوان «تأثیر پلیس جامعه محور بر ساکنان

1. scheider and et al

2. Skogan

محلّه» که در شهر شیکاگو انجام داده بود به این نتیجه رسید که اجرای این طرح بسیار مفید بوده است و در طول ده سال ارزیابی انجام شده، درصد ساکنانی که از بیرون رفتن در شب می‌ترسیدند از ۴۰ درصد به ۲۵ درصد بین سالهای ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۳ کاهش یافته و همچنین در طول آن دوره اختلاف ترس از جرم بین زنان و مردان و بین افراد مسن‌تر و جوان‌تر به طور اساسی کمتر شده است.

مبانی نظری پژوهش

از نظر ترویانویچ و باکوروکس، رویکرد پلیس جامعه محور هم فلسفه است و هم راهبرد سازمانی. فلسفه رویکرد بر این عقیده تأکید دارد که مردم به واسطه مشارکت در کار پلیس و حمایت از آن شایسته ورود به فرایند عملیات پلیسی هستند. افراد جامعه با تمام قوا تشریک مساعی می‌کنند. افراد پلیس باید به دنبال راهی برای اجرای فلسفه تقسیم قدرت به صورت عملی باشند. هرکسی در اداره پلیس خدمت می‌کند خواهد فهمید که باید برای حل مسائل جامعه به دنبال راه‌های ابتکاری باشد. در این رویکرد، اختیار بیشتری به کارکنان صفی داده می‌شود. خدمات پلیس به صورت تمرکز زدایی شده و شخصی به جامعه ارائه می‌شود. این یک راهبرد سازمانی است (ترویانویچ و باکوروکس، ۱۳۸۳: ۲۳-۲۰).

کوردنر^۱ چهار مؤلفه فلسفی، راهبردی، تاکتیکی و سازمانی را برای پلیس جامعه محور در نظر می‌گیرد. به نظر وی بُعد فلسفی در بردارنده اندیشه‌هایی است که اساس پلیس جامعه محور را تشکیل می‌دهد و مهم‌ترین آن توجه به نظرهای شهروندان^۲ برای پاسخگویی به مطالبات و ارائه خدمات و حذف دیوان سالاری به منظور ایجاد ارتباط مستقیم با آنان است. مؤلفه راهبردی شامل تدابیری است که فلسفه پلیس جامعه محور را تبدیل به عمل می‌کند. سه عنصر مهم این مؤلفه جهت دهی مجدد^۳ اقدامات پلیسی، تقدم پیشگیری بر مقابله، و تمرکز بر محدوده جغرافیایی معین

1. Cordner
2. Citizen Input
3. Reoriented Operations

برای ایجاد ارتباط و پیوند قوی بین پلیس و همسایگان است. بُعد تاکتیکی بر مشارکت بین پلیس و شهروندان برای از بین بردن بسترهای زمینه ساز جرایم تأکید می‌کند. در نگاه مؤلفه سازمانی، پلیس باید ساختاری ایجاد کند که با خلاقیت و نوآوری پلیس جامعه محور سازگار باشد (کوردنر ۱۹۹۸: ۱۲ و ۱۳۹۰: ۱۰۳-۹۹).

به نظر فریدمن^۱ پلیس جامعه محور، راهبرد و خط‌مشی با هدف دستیابی به کنترل مؤثر جرائم، کاهش ترس از جنایت، توسعه کیفیت زندگی، گسترش خدمات پلیس و مشروعیت کار پلیس از طریق تکیه به جامعه برای حل مشکلات است. برای اینکه پلیس بتواند تماس خوبی با جامعه داشته باشد باید از نظام باز و شفاف‌تر برخوردار باشد. لازم است که ساختار پلیس به صورتی تمرکز زدایی شود تا در جامعه حضور گسترده‌تری داشته باشد و به بهترین شیوه به نیازهای مردم پاسخ داده شود. در استخدام نیز باید به سطوح تحصیلی بالاتر توجه شود تا در میان آنان مأمورانی مردم‌دار و خدمتگزار و اهل مماشات با مردم انتخاب شوند (ترویانوویچ و باکوروکس، ۱۳۸۳: ۳۳-۲۹).

به نظر ویلیامسون پلیس جامعه محور نوعی راهبرد است و آن را دارای سه مؤلفه اصلی مشارکت شهروندان، حل مشکل و تمرکز زدایی می‌داند که قابل جدا شدن از یکدیگر نیستند؛ ولی بر این امر اذعان دارد که نوع اجرای این مؤلفه‌ها مکان به مکان فرق می‌کند (ویلیامسون، ۱۳۹۳: ۱۰۴-۹۴).

جدول ۲: نکات کلیدی نظریه‌های مرتبط با پلیس جامعه محور

ردیف	نام نظریه پرداز	نکات کلیدی نظریه‌ها درباره پلیس جامعه محور
۱	باکوروکس و ترویانوویچ	ارائه راه حل ابتکاری توسط همه کارکنان پلیس برای حل مشکلات، تشریک مساعی تمامی افراد جامعه، تمرکز زدایی.
۲	کوردنر	توجه به دیدگاه شهروندان، درک نگرانی مشکلات محله توسط پلیس و مردم، تقدم پیشگیری بر مقابله، تمرکز بر محدوده جغرافیایی، تمرکز بر پیشگیری از جرم، تغییر ساختار.
۳	فریدمن	داشتن نظام باز و شفاف سازمان پلیس، تمرکز زدایی، افزایش تحصیلات کارکنان، اتکا به جامعه برای حل مشکلات
۴	ویلیامسون	مشارکت شهروندان، تمرکز زدایی، توجه به حل مشکلات

1. Friedman

نظریه پردازان فوق بر سه مؤلفه: مشارکت شهروندان در برنامه‌های جامعه محوری پلیس، توجه به راهبرد حل مسئله و تمرکز زدایی در ساختار، برای نهادینه شدن پلیس جامعه محور تأکید دارند و به کار بستن آن را توسط سازمانهای پلیس ضروری می‌دانند. بر مبنای استدلالهای مطرح شده، مدل نظری این پژوهش به شکل زیر فرموله می‌شود:

بر اساس مدل نظری، فرضیه پژوهش به گونه زیر خواهد بود:
اگر سه مؤلفه تمرکز زدایی در ساختار پلیس، استفاده از راهبرد حل مسئله و مشارکت شهروندان در برنامه‌های جامعه محوری پلیس عملیاتی و اجرا شود، آنگاه رویکرد پلیس جامعه محور نهادینه خواهد شد.

سؤال تحقیق

نحوه اجرای رویکرد جامعه محوری در پلیس ایران و آمریکا چگونه است؟

روش

نوع اجرای این پژوهش، تطبیقی و روش آن توصیفی - تحلیلی مبتنی بر روش چهارگانه جرج بردی^۱ است. در پژوهش حاضر، نحوه اجرای رویکرد پلیس جامعه محور در دو کشور ایران و آمریکا در دوره زمانی اتخاذ این رویکرد که در آمریکا از ابتدای دهه ۱۹۹۰ میلادی تاکنون و در ایران از ابتدای دهه ۱۳۸۰ شمسی تاکنون است، به صورت تطبیقی، مقایسه شده است. برای پاسخگویی به سؤال تحقیق، دوره‌های مختلف پلیسی، روند شکل‌گیری و نحوه اجرای رویکرد پلیس جامعه محور در ایران و آمریکا با توجه به تکنیک تحلیل روایتی بیان شده و پس از روایت موردها، از روش چهار

1. George Brady

مرحله‌ای جرح بردی شامل: توصیف، تفسیر، همجواری و مقایسه برای گزارش بهتر رویدادها استفاده شده است. اطلاعات مورد نیاز نیز با استفاده از روش اسنادی و کتابخانه‌ای گردآوری شده است.

یافته‌ها

پلیس ایران و آمریکا با عبور از دوره‌های سیاسی و حرفه‌گرایی وارد عصر جامعه محوری شدند. بررسی این دوره‌ها در دو کشور حکایت از آن داشت که رویکردهای سنتی پلیس دیگر پاسخگوی مطالبات افراد جامعه نیست و با روند رو به رشد تغییرات در اجتماعات بزرگ، باید این گونه رویکردها تغییر یابد. به همین دلیل در هر دو کشور اقداماتی صورت گرفت و انجام این اقدامات راه را برای عصر دیگری در سازمان پلیس به نام عصر جامعه محوری هموار ساخت. در این عصر اقداماتی در روند شکل‌گیری پلیس جامعه محور و تغییراتی در ساختار پلیس آمریکا و ایران برای رسیدن به اهداف جامعه محوری صورت گرفت و دو کشور برنامه‌هایی را به همین منظور اجرا کرده‌اند که اهم آنها را می‌توان در چهار دسته ذکر کرد: ۱- برنامه‌های جامعه محوری پلیس برای مبارزه با سوء مصرف مواد مخدر؛ ۲- برنامه‌های جامعه محوری پلیس برای کاهش خشونت در جامعه و پیشگیری از بزهکاری نوجوانان و جوانان؛ ۳- برنامه‌های جامعه محوری پلیس با مشارکت مدارس و دانشگاه؛ ۴- برنامه‌های جامعه محوری پلیس متمرکز بر محله‌ها و شهروندان. نکات مهم چرایی اتخاذ این رویکرد، روند شکل‌گیری، ساختار پلیس، مؤلفه‌ها و نحوه اجرای برنامه‌های پلیس جامعه محور برای پاسخ دادن به سؤال پژوهش در جداول زیر ذکر شده و وجوه تشابه و تفاوت در انتها بیان شده است.

جدول ۳: نکات مهم در چرایی شکل‌گیری پلیس جامعه محور آمریکا و ایران

آمریکا	بالا رفتن نرخ جرم بین سالهای ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۰ (پالمر و همکاران، ۲۰۱۲: ۲۹). وختامت اوضاع در محله‌ها فقیر نشین و نبود توان غلبه پلیس بر مشکلات به وجود آمده در آمریکا (پالمر و همکاران، ۲۰۱۲: ۲۹). چهره منفی ایجاد شده از پلیس در اذهان مردم به دلیل سرکوب شهروندان در جنبشهای دهه ۱۹۶۰ (هس و میلر، ۱۳۸۲: ۳۶). اتهام فساد در تشکیلات پلیس و ایجاد شکاف بین مردم و پلیس (هس و میلر، ۱۳۸۲: ۳۳).
ایران	افزایش جرایم خشن مانند قتل، ضرب و جرح و سرقت در سطح کشور (مرکز آمار ایران). تضعیف جایگاه پلیس در جامعه و چهره منفی ایجاد شده از پلیس بعد از حوادث کوی دانشگاه در سال ۱۳۷۸ (طلایی، ۱۳۹۳: ۲).

جدول ۴: نکات مهم در روند شکل‌گیری پلیس جامعه محور آمریکا و ایران

آمریکا	در بین سالهای ۱۹۶۰ تا ۱۹۸۰ تمامی جنبه‌های مربوط به فرایند اجرای قانون و تأمین امنیت بازنگاری و نتیجه نشان داد که شیوه سنتی ارائه خدمات پلیس برای حل مشکل جرم و تأمین امنیت عمومی جوابگو نیست (بیات و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۴۹). پلیس اقدامات راهبردی مانند پلیس مسئله محور، پلیس محله را کاربردی کرد (بیات و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۴۹) ایجاد نگهبان بازدارنده در اوایل دهه ۱۹۸۰ در شهر کانزاس اولین اقدام برای تأثیر بر کاهش جرم در این رویکرد بود (پالمر و همکاران، ۲۰۱۲: ۲۹). سازمانهای دولتی از پروژه‌های ابتکاری برای تقویت پلیس جامعه محور حمایت کردند و کتاب و مقاله به چاپ رساندند (ویلیامسون، ۱۳۹۲: ۱۰۷) امور پلیس کنتشی شد و علل جرم را دنبال می‌کرد (روپلسکی و هس، ۱۳۹۲: ۲۴۰). در دهه ۱۹۸۰ چندین شهر نگرش هرمن گلدشتاین یعنی اداره امور پلیسی بر مبنای رویکرد مسئله را آزمودند و در ادارات پلیس تاکید از مبارزه با جرایم به پیشگیری از وقوع جرم تبدیل شد (هس و میلر، ۱۳۸۲: ۴۳). در سال ۱۹۸۱ دوازده درصد مردم عضو گروههای محلی خود بودند و در پیشگیری از جرم مشارکت داشتند (ویلیامسون، ۱۳۹۲: ۹۰). رییس جمهور و کنگره آمریکا با اتخاذ این رویکرد موافقت کردند و میلیاردها دلار برای توسعه آن تخصیص یافت (ترویانویچ و پاکوروکس، ۱۳۸۳: ۳۴). قانون سال ۱۹۹۴ آمریکا از تأسیس پلیس جامعه محور در سراسر کشور حمایت کرد (ویلیامسون، ۱۳۹۲: ۱۰۷). در لایحه جرم قانون ۱۹۹۴ بودجه‌ای برای استخدام ۱۰۰۰۰۰ افسر پلیس جدید اختصاص داده شد که باید به طور قانونی وارد امور پلیسی جامعه محور شوند (روپلسکی و هس، ۳۹۲ - ۲۴۲) ۲۱ هزار افسر پلیس در سال ۱۹۹۷ از شیوه نظارت پلیس جامعه محور استفاده کردند (پیک، ۱۳۹۱: ۵۷۰). ۳۴ درصد سازمانهای پلیس در سال ۱۹۹۷ در اقدامات پلیس جامعه محور مشارکت کردند (پیک، ۱۳۹۱: ۵۷۰). حدود دو سوم سازمانهای پلیس و ۱۱۳ هزار افسر پلیس در سال ۱۹۹۹ از این شیوه پیروی و ۸۷ درصد افسران پلیس محلی در سازمانی کار می‌کنند که در آن شیوه نظارت پلیس جامعه محور آموزش داده می‌شود (پیک، ۱۳۹۱: ۵۶۹). تقریباً ۱۵۵۰۰ نفر معاونان کلاترتری در سال ۱۹۹۹ به صورت تمام وقت برای امور پلیسی جامعه محور تعیین شده بودند (روپلسکی و هس، ۱۳۹۲: ۲۴۴). پلیس جامعه محور آمریکا با انتخاب این رویکرد برای پلیس سایر کشورهای جهان الگو شده است (کریمی خوزانی، ۱۳۸۹: ۲۸). اولین ارزیابیها نشان داد که بین سالهای ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۴ شاخص جرم از ۵۸۹۷ جرم برای هر صد هزار نفر به ۳۹۸۲ جرم کاهش یافت (پالمر و همکاران، ۲۰۱۲: ۳۷).
ایران	پس از تصویب قانون ناجا در سال ۱۳۶۹ و ادغام نیروهای انتظامی، ناجا موظف به همکاری با سایر سازمانها شد (بیات و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۳۴). مشکلات اواخر دهه ۱۳۷۰ باعث شد ناجا ساختار جدیدی را طراحی و پلیسهای تخصصی را به تدریج ساماندهی کند (بیات و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۵۰). در سال ۱۳۷۸ معاونت اجتماعی ناجا باهدف ایجاد زمینه مساعد برای مشارکت عمومی در حفظ امنیت اجتماعی تأسیس شد (بیات و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۵۰). رویکرد پلیس جامعه محور با شکل‌گیری پلیس ۱۱۰ نمود بیشتری یافت (نیکوکار و یار احمدی، ۱۳۹۱: ۱۶۹). در سال ۱۳۸۲ مقام معظم رهبری بر توجه به رویکرد جامعه محوری و همکاری پلیس و مردم تاکید کردند (وروایی، ۱۳۸۴). دولت جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۳ برابر ماده ۱۱۹ قانون برنامه چهارم توسعه موظف به تهیه طرح راهبردی توسعه نظم و امنیت کشور بر رویکرد جامعه محوری برای ارتقای احساس امنیت در جامعه شد (مجموعه قانون برنامه چهارم توسعه، ۱۳۸۳). از اوایل دهه ۱۳۸۰ به بعد برنامه‌های ناجا بر اساس این رویکرد مطرح شد (یعقوبی، ۱۳۹۲: ۱۴) و از سال ۱۳۸۵ به بعد برای بسط اقدامات اجتماعی در کلیه سطوح فعالیتهای پلیس، رده‌های اجتماعی در پلیسهای تخصصی و ماوریتی ناجا شکل گرفت (بیات و دیگران، ۱۳۸۷: ۱۳۴).

جدول ۵: نکات مهم در ساختار پلیس جامعه محور آمریکا و ایران

آمریکا	ساختار پلیس آمریکا از یک الگوی غیرمتمرکز برخوردار است (روبلسکی و هس، ۱۳۹۲: ۲۶۳- کریمی خوزانی، ۱۳۸۶: ۲۸). نظام مشترکی در سطح کشور برای استخدام، پرداخت حقوق و بازنشستگی وجود ندارد (کریمی خوزانی، ۱۳۸۶: ۲۸). هر شهر دارای پلیس مختص به خود است و از نظر مالی توسط جامعه‌ای که به آن خدمات ارائه می‌دهد تأمین می‌شود (کریمی خوزانی، ۱۳۸۶: ۲۸). افسران آموزش دیده پلیس جامعه محور در سازمانهای پلیس محلی و ایالتی حضور دارند (پیک و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۶۹).
ایران	پلیس ایران از ساختاری بخشی برخوردار بوده و سازماندهی آن بر مبنای وظیفه است (مرادی و خادم، ۱۳۹۲: ۲۳). اختیارات بیشتر در سطوح ستادی مرکز متمرکز شده است (مرادی و خادم، ۱۳۹۲: ۲۴). فرمانده ناجا توسط مقام معظم رهبری منصوب شده و سایر فرماندهان ناجا توسط فرماندهی ناجا منصوب می‌شوند (قانون ناجا، ۱۳۶۹: ۱ و قوام، ۱۳۹۰: ۷). پلیس ایران در تابعیت فرماندهی کل قوا و وابسته به وزارت کشور است (قانون ناجا، ۱۳۶۹: ۱).

جدول ۶: نکات مهم در مؤلفه‌های پلیس جامعه محور آمریکا و ایران

آمریکا	تأمین میزان وسیعی از خدمات از جمله کنترل جرم، برقراری رابطه صمیمی با جامعه و کسب حمایت‌های مردمی تمرکز زیادی در ساختار پلیس، استفاده از رویکرد حل مسئله و انجام اقدامات کنشی به جای واکنشی (روبلسکی و هس، ۱۳۹۲: ۶۷).
ایران	دخیل کردن مردم در برقراری امنیت (قالیباف، ۱۳۸۰: ۵۳). ترجیح امنیت مردم بر امنیت حکومت (طلایی، ۱۳۸۱: ۱۸). توجه به مطالبات مردم و پاسخگویی، اصلاح رفتار پلیس و مدارا کردن با مردم (احمدی مقدم، ۱۳۸۴: ۷۴). جلب اعتماد مردم به پلیس (ورویایی، ۱۳۸۴: ۴۶).

جدول ۷: یافته‌ها و نکات مهم برنامه‌های جامعه محوری پلیس برای مبارزه با سوء مصرف مواد مخدر در آمریکا و ایران

کشور	عنوان و خصوصیات برنامه اجرا شده
آمریکا	برنامه آموزش مقاومت در برابر مواد مخدر: هدف برنامه پیشگیری از مصرف مواد در بین دانش آموزان، ایجاد راهکارهایی برای نه گفتن به مصرف مواد مخدر است که برای دانش آموزان از کودکان تا پایان دبیرستان در آموزشگاه‌های لس آنجلس با همکاری اداره پلیس شهر پیش بینی شده است. با اجرای این برنامه مأموران پلیس در مدرسه‌ها قرار گرفتند تا به کودکان در مورد خودباوری، خطر مصرف مواد و چگونگی مقاومت در برابر فشارهای ایجاد شده برای امتحان کردن مواد، آموزش دهند. با این روش پلیس اطلاعات مفیدی را در اختیار دانش آموزان و معلمان قرار می‌دهد. این کارها با برگزاری کلاسهای آموزشی انجام می‌شود. مأموران پلیس برابر این مدل خود را حفظ دانش و اخلاق می‌دانند. این برنامه به وسیله مردم مثبت ارزیابی شده و بیش از پنجاه کشور جهان از آن استقبال کردند و در حال حاضر در بیشتر خاک آمریکا اجرا می‌شود (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۱۹۸ و روبلسکی و هس، ۱۳۹۲: ۲۷۳). طرح توسعه اجتماعی سیاتل: هدف برنامه، کاهش سوء مصرف مواد و بزهکاری است که برای کودکان سالهای اول تا ششم دبستان با همکاری مدارس واشنگتن و اداره پلیس اجرا شد. این طرح مداخله چند مؤلفه‌ای را به معلمان دوران دبستان آموزش می‌دهد. هم‌زمان که کودکان از سال اول تا ششم پیشرفت می‌کنند برای والدین جلسات آموزشی با محتوای نحوه موفقیت فرزندان در مدرسه، تربیت فرزندان و آمادگی برای سالهای عاری از مواد مخدر طراحی می‌شود. این طرح نتایج مثبتی را برای دانش آموزان که در برنامه شرکت کرده بودند نشان داد (ورویایی، ۱۳۸۴: ۹۱). گروههای آموزشی مردمی پلیس: هدف برنامه آشنایی جوانان با موضوعاتی مانند گروههای تبهکار، و پیشگیری از مواد است که برای جوانان، اهالی و کسبه شهر با همکاری مردم و پلیس اجرا شده است. این طرح به افرادی که توانایی تأثیر گذاری بر افکار عمومی را داشتند نشان داده شد که مجریان قانون با چه چالشهایی روبه‌رو هستند. مردم با کار دفتر کلاتر، اخلاقیات مجریان قانون، قوانین جزا و مبارزه با مواد مخدر و پیشگیری از مواد اعتیاد آور از نزدیک آشنا شدند. این اقدام باعث بهبود ارتباط پلیس با جامعه شد و یک منبع ارزشمند برای حل مسئله بود (هس و میلر، ۱۳۸۲: ۸۵).
ایران	برگزاری همایش نظم و دانش در دبیرستان: هدف برنامه، ارتباط پلیس با گروههای سنی جوان در جامعه و جلب همکاری آنها در مسائل مرتبط با نظم عمومی، بیان آثار مخرب اعتیاد و راههای پیشگیری از آن برای دانش آموزان دبیرستانی است که با همکاری سازمان پلیس و آموزش و پرورش انجام شده است. بر اساس هماهنگی به عمل آمده بین ناجا و آموزش و پرورش، چندین همایش تحت عنوان نظم و دانش در سطح دبیرستانها برگزار که در این جلسات از سوی کارشناسان ناجا برای دانش آموزان و اولیای آنها موضوعات مختلفی در خصوص پیشگیری از بزهکاری خصوصاً آثار مخرب اعتیاد و راههای پیشگیری از اعتیاد نوجوانان و جوانان مطرح می‌شود (ورویایی، ۱۳۸۴: ۱۱۷).

جدول ۸: یافته‌ها و نکات مهم برنامه‌های جامعه محوری برای کاهش خشونت و پیشگیری از بزهکاری جوانان در آمریکا و ایران

کشور	عنوان، محل اجرا و خصوصیات برنامه اجرا شده
	اجرای برنامه تحصیلی و آموزشی مقاومت در برابر باندهای تبهکاری: هدف برنامه کمک به دانش آموزان برای قضاوت صحیح و یادگیری نحوه حل و فصل اختلافات بدون توسل به خشونت برای مقابله با مسئله روبه رشد باندهای نوجوانان است که برای دانش آموزان پایه سوم تا ششم با همکاری اداره امور الکل، توتون و سلاح گرم آمریکا و بخشهایی از پلیس ایالتی پیش بینی شده است. در این طرح توسط پلیس با استفاده از تجربیات و رویکردهای تعاملی برای کمک به دانش آموزان تعلیمات لازم داده می‌شود. در یک دوره زمانی از سال ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۹ برنامه ارزیابی شد که ارتکاب جرم کمتری توسط دانش آموزان مشمول برنامه تحصیلی گزارش شده است. همچنین افراد شرکت کننده گرایش اجتماعی مثبت‌تری نسبت به پلیس داشتند (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۲۰۰). برنامه آموزش در مورد خشونت و جایگزینهای ایمنی: هدف برنامه، آموزش پیامدهای مربوط به خشونت و آثار آن در جامعه، آشنایی افراد با واقعیت‌های مربوط به خشونت که برای افرادی که با سلاح (چاقو، تفنگ، مواد منفجره و...) یا در جریان دعوا دستگیر شده‌اند توسط اداره پلیس سان خوزه کالیفرنیا اجرا می‌شود. در این برنامه از سوی پلیس آموزشهای مرتبط با این موضوع به صورت یک روزه و در مدت شش ساعت به افراد دستگیر شده و والدین آنان ارائه شده است. ۸۴ درصد دانش آموزانی که در این برنامه شرکت کرده‌اند سال بعد مرتکب نقض مقررات نشده‌اند (روبلسکی و هس، ۱۳۹۲: ۲۷۵). برنامه جوانان، مرکز توجه پلیس مردمی: هدف برنامه، یکپارچه ساختن فعالیت مؤسسات و نهادهای مختلف در حوزه پیشگیری از بزهکاری جوانان است که برای جوانان توسط اداره پلیس، دانشکده والی، مدارس و گروههای اجتماعی اجرا می‌شود. در لس‌آنجلس مدارس به ۲۷ مجموعه تقسیم شدند و همه مجموعه‌ها مشکل از اعضای خود گروه، نمایندگان پلیس، مدارس و گروههای اجتماعی، موضوعاتی که جوانان با آن مواجه هستند مانند فرار از مدرسه، آلوده شدن به مواد مخدر، ورود به باندهای تبهکاری و... شناسایی و مطرح می‌کنند. دانشکده والی نیز آموزشهای لازم را ارائه و همکاری فنی با اداره پلیس مردمی می‌کند (ورویایی، ۱۳۸۴: ۹۵). ایجاد پلیس ویژه اطفال، نوجوانان و جوانان: هدف برنامه، مبارزه با مشکلات و جرایم ارتكابی توسط جوانان و نوجوانان است که برای این گروه با همکاری اداره پلیس نیویورک، شورای جوانان و شورای روحانیون اجرا شده است. در این طرح، مأموران ویژه امور محله یا پلیس محلی و دو پلیس ویژه جوانان که یکی حتماً باید متولد همان منطقه مورد هدف باشد، مشارکت داشتند. سپس در این طرح کنش‌شان و روحانیون با پلیس همکاری کردند و جوانان را درگیر روابط مثبت و سازنده کردند (کاظمی و پارانی، ۱۳۸۸: ۴۶۱). برنامه بازدید پلیس از کودکان در معرض خشونت خانوادگی: اهداف برنامه، کاهش موارد خشونت‌های خانوادگی علیه اطفال است که برای خانواده‌هایی که سابقه خشونت علیه کودکان دارند توسط پلیس آمریکا اجرا می‌شود. در این برنامه به تازگی از سوی پلیس از خانواده‌هایی که سابقه خشونت علیه کودکان دارند بازدید شده تا از تکرار نکردن خشونت علیه کودکان اطمینان یابند. اجرای این برنامه باعث کاهش بدرفتاری با کودک و اعمال خشونت از سوی اعضای خانواده علیه آنها شده است (ورویایی، ۱۳۸۴: ۹۲). برنامه بازخورد چند بعدی با خشونت خانوادگی در نیو یورک: هدف برنامه کاهش خشونت است که برای مرتکبان جرایم خشونت آمیز و زنان صدمه دیده از خشونت توسط اداره پلیس نیویورک نیز با همکاری پناهگاه بانوان، دادگاهها، کانون وکلای مشترک المنافع، ارتش و رسانه‌های خبری اجرا شده است. مأموران پلیس از پایین‌ترین درجه تا رئیس پلیس آموزش لازم را در مورد خشونت‌های خانوادگی فرا گرفتند. رویه‌های رسمی کفوری در این خصوص اصلاح شد. سرویس خدمات اجتماعی با ارائه مشاوره برای اصلاح رفتار مجرمانه مشارکت کرد. رسانه‌های خبری هم‌زمان شروع به ارتقای آگاهی عمومی از مسئله خشونت خانوادگی از طریق رادیو و تلویزیون کردند. ۷۳ درصد کاهش در قتل‌های خانوادگی پدیدار شد (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۱۸۱). برنامه مدافعت تارت کانتی، اقدام در مورد نوجوانان بزهکار شهر فورت ورت: اهداف برنامه، کاهش خشونت نوجوانان از طریق ارتباط دادن آنان به منابع اجتماعی مناسب است که برای بزهکاران نوجوان که تکرارکننده جرایم مهم هستند توسط پلیس فورت ورت، دفتر شهردار، مدیریت شهری، مرکز خدمات تارت کانتی، بخش بازرگانی، ساکنان محل، کنش‌شان منطقه و سازمانهای مختلف شهری و غیردولتی اجرا می‌شود. این برنامه یک پروژه نظارتی - مداخله‌ای فشرده است که راه‌حلهای رفع منازعه را به نوجوانان ارائه می‌دهد و آنان را به منابع اجتماعی مناسب و نظام‌های حمایتی مرتبط می‌سازد. ۵۶ درصد کاهش در شاخص کلی جرایم، ۴۸ درصد کاهش در جرایم خشونت آمیز مشاهده شد (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۲۴۱). برنامه تمرکز بر نوجوانان شهر بوستون با اجرای طرح عملیات آتش بس: هدف برنامه، توقف خشونت با سلاح گرم در میان نوجوانان است که توسط شهرداری، پلیس ایالتی و فدرال، نهاد مدارس، کالج‌ها و دانشگاه‌های محلی، تجار، سازمان جوانان، روحانیون، سازمانهای غیرانتفاعی و سازمانهای مختلف فدرال اجرا می‌شود. پلیس بوستون و دانشگاه هاروارد برنامه‌ای را برای تحلیل مسائل قتل طراحی کردند تا راهبردهای مداخله مناسب را اجرا کنند. این همکاری به عملیات آتش بس معروف شد. ارتباطات قوی با رهبران اجتماعات محلی برقرار شد. مأموران پلیس بازدیدهای شبانه از منزل را به اجرا گذاشتند تا مطمئن شوند جوانان ساعات محدودیت اقامتی را رعایت می‌کنند. توقف این برنامه تعهد قوی و رهبری مستحکم آن با مشارکتهای گسترده جامعه و بخشهای خدماتی بود. در اثر اجرای این برنامه و برنامه‌ریزی راهبردی و پروژه بسیج عمومی ۲۹ درصد کاهش در شاخص نرخ کلی جرایم و ۱۶ درصد کاهش در شاخص نرخ جرایم خشونت آمیز حاصل شد و سطح ترس از جرم در بین شهروندان ۲۰ درصد کاهش یافت (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۲۳۲). برنامه آموزش به والدین: اهداف برنامه، آموزش راهبردهای پیشگیری و درمان رفتارهای مخرب جوانان مانند خشونت، مصرف مواد و فرار از مدرسه است که برای والدینی که فرزندان بزهکار دارند توسط مأموران پلیس مرتبط با امور جوانان، اداره آموزش جوانان، اولیای امور مدرسه و نظام قضایی اجرا می‌شود. این برنامه به صورت یک پروژه از ده تا شانزده هفته به طول می‌انجامد و والدین می‌آموزند تا چگونه قدم به قدم سعی در تغییر رفتارهای مخرب فرزندان خود داشته باشند. قسمت اول برنامه برای تغییر شروع می‌شود و والدین راهکارهای پیشگیری و درمان را دربارهٔ مخرب‌ترین رفتارهای نوجوانان و فعالیتهای تبهکاری و خشونت می‌آموزند. قسمت دوم مربوط به رفتار درمانی و بهبود روابط خانواده است. به گفتهٔ والدین، برنامه بسیار تأثیر گذار بوده است و به طور چشمگیر روابط بین پلیس و جامعه را بهبود بخشیده و جرایم جوانان را کاهش داده است (ورویایی، ۱۳۸۴: ۱۱۶).
آمریکا	

تأسیس دفاتر مددکاری اجتماعی در کلاترپهای پلیس؛ هدف برنامه کاهش حجم پرونده‌های ارجاعی به مراجع قضایی و پیشگیری از وقوع جرم و مصالحه بین اصحاب دعوا به ویژه جرایم خانوادگی است که برای خانواده‌هایی که به دلیل منابع و دعوا به یگانهای ناجا مراجعه می‌کنند توسط اداره پلیس پیش بینی شده است. افرادی که به واحد مشاوره و مددکاری کلاترپی معرفی می‌شوند توسط مددکاران اجتماعی، خدمات مشاوره‌ای برای رفع مشکل آنان صورت می‌گیرد. در ابتدای تشکیل این دفاتر بین ۶۰ تا ۸۵ درصد پرونده‌های ارجاعی به دفاتر مددکاری اجتماعی کلاترپی پلیس از مشاوره و خدمات مددکاری به سازش و مصالحه منجر شده است اما در تحقیقی که توسط قوام صورت گرفته، اعلام شده آمار پرونده‌های منتهی به دفاتر مددکاری به عنوان شاخص موفقیت عملکرد کلاترپی است و این امر موجب آشنی دادن اجباری مراجعه کنندگان در دفاتر موصوف را در پی داشته است (ورویایی، ۱۳۸۴: ۱۶۰ و قوام، ۱۳۹۰: ۲۰۱).

برگزاری نمایشگاه ویژه دانش آموزان؛ اهداف برنامه، ارتقای آگاهی دانش آموزان اعم از کودکان، نوجوانان و جوانان مدارس نسبت به انواع آسیبهای اجتماعی و پیشگیری از بزهکاری است که برای دانش آموزان توسط یگانهای پلیس با همکاری مدارس اجرا می‌شود. در این نمایشگاهها گزیده‌ای از مطالب پرونده‌های عبرت آموز به نمایش گذاشته می‌شود و هم‌زمان پرورش، متون آموزشی و دفترچه‌های آموزش همگانی بین دانش آموزان توزیع و فیلمهای آموزشی برای بازدید کنندگان بخش می‌شود. البته این نمایشگاهها بیشتر در هفته ناجا و در بعضی از مدارس اجرا می‌شود (ورویایی، ۱۳۸۴: ۱۱۲).

فراخوان نقاشی در مدارس برای کودکان، نوجوانان و جوانان؛ هدف برنامه، آگاهسازی دانش آموزان نسبت به مسائل و رفتارهای اجتماعی و گسترش آرائه آموزش مقررات عبور و مرور به کودکان و نوجوانان؛ هدف برنامه، نهادینه ساختن فرهنگ ترافیک در بین کودکان نوجوانان است که برای دانش آموزان همگانی در بین قشر عظیم دانش آموزان است که توسط یگانهای پلیس با همکاری مدارس اجرا می‌شود. در این برنامه ابتدا نسبت به انتشار پوستر فراخوان نقاشی در مدارس از سوی پلیس اقدام می‌شود. از جمله موضوعات مهم مورد طرح به عنوان موضوع نقاشی که پلیس تهران انجام داده موضوع چهارشنبه آخر سال است که این موضوعات می‌تواند در پیشگیری از رفتارهای خطرناک نوجوانان و جوانان مؤثر باشد (ورویایی، ۱۳۸۴: ۱۱۴).

ارائه آموزش کامل دانش آموزان اقدام به مرور به کودکان و نوجوانان؛ هدف برنامه، نهادینه ساختن فرهنگ ترافیک در بین کودکان نوجوانان است که برای دانش آموزان و مربیان مهد کودک توسط یگانهای پلیس با همکاری مدارس و مهدهای کودک پیش بینی شده است. در این برنامه پلیس راهنمایی و رانندگی ناجا پیش از شش هزار مربی مهد کودک را به منظور آموزش کودکان با همکاری سازمان بهزیستی و دانش آموزان حاشیه جاده‌ها آموزش داده و برای آموزش کامل دانش آموزان اقدام به ایجاد شهرک‌های آموزش ترافیک در بوستانها کرده است (ورویایی، ۱۳۸۴: ۱۱۴).

طرح جامع شورای معتمد محل در کرمان؛ هدف برنامه، کاهش جرایم با مراقبت افراد محلی بر روی جوانان است که توسط کلاترپی پلیس با همکاری معتمدین و شورای محل انجام شده است. در این طرح معتمدین با کلاترپی همکاری کردند و روی جوانانی که سر گذر می‌ایستادند تمرکز کردند و این روند سبب شناسایی افراد محله و حساس شدن شهروندان به افراد غریبه‌ای بود که در منطقه تردد می‌کردند. پس از اجرا، ۴۰ درصد جرایم منطقه جغرافیایی محل اجرای طرح کاهش یافت (برائی مصحح، ۱۳۹۳: ۱۱۰).

ایران

جدول ۹: یافته‌ها و نکات مهم برنامه‌های جامعه محوری پلیس با مشارکت مدارس و دانشگاه در آمریکا و ایران

کشور	عنوان، محل اجرا و خصوصیات برنامه اجرا شده
آمریکا	برنامه کنترل دانش آموزان فراری؛ هدف برنامه، انجام مجدد دانش آموزان مدرسه گریز به جای مجازات آنان است که برای دانش آموزان مدرسه گریز توسط پلیس و مدارس اجرا می‌شود. این یک برنامه مشارکتی و غیر تنبیهی برای نگر داشتن نوجوانان در مدرسه است. پلیس داخل مدرسه حضور ندارد، بلکه دانش آموزانی را که بی دلیل در خلال ساعت درس در خیابان حضور دارند، بازداشت می‌کند و با والدین آنها برای برگزاری جلسه تماس می‌گیرد. اگر والدین حاضر نشوند، دانش آموز به مدرسه برگردانده می‌شود و پلیس و مدرسه دانش آموز را در هفته‌های بعد تحت نظر قرار می‌دهند. برای دانش آموز کلاس چیرانی برگزار می‌شود. معیارهای اجرایی نشان داد که اکثر دانش آموزان مدرسه گریز پس از جمع آوری از خیابانها، باز هم به بزهکاری ادامه داده‌اند، اما بهبود اساسی در فعالیت زیربنایی مدرسه در مقایسه با رفتار یک سال قبل مشاهده شد (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۲۰۶). همکاری اف بی آی و دانشگاه لیبونیز در یافتن کودکان گمشده؛ هدف برنامه، کمک به پیدا کردن کودکان گمشده و جلوگیری از استفاده‌های نامشروع از آنان است که توسط پلیس اف بی آی شکاگو و دانشگاه لیبونیز انجام می‌شود. یک کارشناس رایانه گرافیک عکس کودک را در زمان گمشدن به رایانه می‌دهد. با بررسی چهره پدر و مادر کودک و اطلاعات مرتبط در مورد تغییر حالات اعضا، صورت یک کودک در حال رشد، به وسیله رایانه تغییر می‌یابد. عکس کودک یا این تغییرات عوض می‌شود و چهره آن را مسن‌تر از زمان گم شدن نشان می‌دهند. سپس عکس با همکاری اداره پلیس در هفته برای نتایج تا شصت میلیون آمریکایی ارسال می‌شود. با اجرای این طرح از هر شش کودک گمشده در آمریکا یک نفر از آنان پیدا شده است (ورویایی، ۱۳۸۴: ۱۷۹). برنامه توسعه اجتماعی از طریق پلیس مدارس؛ هدف برنامه، تغییر گرایش دانش آموزان به سوی پلیس و پیشگیری از جرم است که برای دانش آموزان در معرض خطر واقع در مناطق دارای میزان بالای جرم و خشونت اجتماعی توسط پلیس، مدارس و دانشگاه‌ها اجرا می‌شود. این برنامه افسران پلیس، محور و روان‌شناسان بالینی اطفال را برای برگزاری جلسات هفتگی برای دانش آموزان در معرض خطر گرد هم می‌آورد. برنامه متشکل از هشت جلسه پنجاه دقیقه‌ای آموزش در هفته به همراه جلسات نظر سنجی است. در خلال روزهای مدرسه اجرا می‌شود و افسران پلیس به صورت ویژه برای اجرا تعلیم می‌بینند. دانش آموزان در معرض خطر به جلسه دعوت می‌شوند و با پلیس تعامل برقرار می‌کنند. نتیجه به والدین و مدارس گزارش می‌شود و دانش آموزانی که نیاز به پشتیبانی بیشتر دارند به سرویس خدمات اجتماعی معرفی می‌شوند. برنامه از سال ۱۹۹۸ مستمر ارزیابی شد و نتایج اولیه نشان داد برنامه در هدف گیری مدارس و دانش آموزان در معرض خطر جرم، موفق بوده است (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۱۶۷). افسران کاردان مدرسه؛ هدف برنامه، حفظ صلح در مدرسه، ارائه مشاوره به دانش آموزان درباره مسائل مرتبط با قانون و آموزش مسائل مرتبط با جرم و قانون است که برای دانش آموزان توسط پلیس و مدارس پیش بینی شده است. بر اساس این طرح مأموران برای اعمال قانون در مدرسه منصوب می‌شوند و هدفشان حل مسئله است نه واکنش نشان دادن به وقایع مجرمانه. این افسران با ایجاد مشارکت بین پلیس و مدرسه و پیشگیری پیش کنشی و راهبردهای مداخله‌ای، شکلی از پلیس جامعه محور را ارائه می‌دهند و تعامل گسترده‌ای با کارکنان مدرسه دارند. این افسران از سایر کارکنان یونیفرم پوش مانند نیروهای امنیت خصوصی که برای تأمین امنیت و بازدارندگی از جرم در مدارس استخدام شده‌اند متمایز هستند. مطالعه به عمل آمده در مورد دوازده مدرسه در اوهایو نشان داد که برنامه افسران کاردان مدرسه منجر به تغییر در گرایشها و باورهای نوجوانان نسبت به پلیس و حصول سطح بسیار مثبتی از اعتماد و احترام شده است و مشکلات مربوط به نظم و رفتارهای خطرناک فردی و اجتماعی را در محیط مدرسه کاهش داده است (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۱۹۰، رولیسکی و هس، ۱۳۹۲: ۲۷۱، اکتینسون، ۱۳۸۵: ۱۴).
ایران	برگزاری مسابقه ویژه دانش آموزان و بخش فیلم در مدارس؛ هدف برنامه، بهبود تعامل پلیس و دانش آموزان و جلب مشارکت دانش آموزان در امور انتظامی است که برای دانش آموزان در کلیه سطوح توسط پلیس با همکاری مدارس پیش بینی شده است. در این مسابقات سوزلاتی در خصوص مسائل مرتبط با نظم اجتماعی و پیشگیری از جرم در برقراری نظم و امنیت اجتماعی برای دانش آموزان در سطوح مختلف مدرسی مطرح و به مدارس ارسال می‌شود و پس از جمع آوری به برترین آثار جوایزی از سوی ناجا اهدا می‌شود. فیلمهایی نیز با مضامین و محتوای پلیسی در مقاطع مختلف تحصیلی به نمایش گذاشته می‌شود. شمار قابل توجهی از دانش آموزان با تلفن ۱۱۰ تماس گرفته‌اند و مراتب قدردانی و تشکر خود را از نیروی انتظامی به خاطر برگزاری این برنامه‌ها اعلام داشته‌اند (ورویایی، ۱۳۸۴: ۱۱۲). طرح همیار پلیس؛ اهداف برنامه، فرهنگ سازی و ارتقای سطح انضباط اجتماعی و کاهش ضایعات حاصل از سوانح رانندگی ذکر شده است. پلیس و مدارس برنامه را برای دانش آموزان اجرا می‌کنند. در این طرح نه تخلف حادثه ساز مانند سرعت غیرمجاز، سبقت غیرمجاز، حرکت مارپیچ، صحبت با تلفن همراه، به دانش آموزان آموزش داده می‌شود و آنها را موظف می‌سازد در صورت مشاهده تخلف در خودروی که سر نشین آن هستند، مورد تخلف را به راننده تذکر دهند و در صورت لزوم گزارش کنند. این طرح در سال ۱۳۸۷ در سطح شهر تهران ارزیابی که ۱۷ درصد کاهش در میزان تخلفات رانندگی مشاهده شد (سوری و دیگران، ۱۳۸۹: ۳۴).

جدول ۱۰: یافته‌ها و نکات مهم برنامه‌های جامعه محوری پلیس متمرکز بر محله‌ها و شهروندان در آمریکا و ایران

کشور	عنوان، محل اجرا و خصوصیات برنامه اجرا شده
آمریکا	پیشگیری از کلاهبرداری از سالمندان: هدف برنامه، پیشگیری از کلاهبرداری از سالمندان است که توسط اداره پلیس ناسواکتی نیویورک با مشارکت کارکنان بانک، نمایندگان خدمات عمومی، گروه‌های سالمندان، کانون وکلای شهر، جامعه بازرگانان و... انجام شد. در این برنامه گروه حل مسئله پلیس، متخصصان اجتماعی را به منظور تعیین حدود مسائل مربوط به کلاهبرداری، شناسایی گردن و راهبردهایی مانند افزایش آموزش پلیس برای بالا بردن آگاهی مأموران در مورد مسئله، آموزش تحویل داران بانکها از آخرین شیوه‌های کلاهبرداری، ارائه هشدار پس گرفتن پول نقد، پیشنهاد به مشتریان برای استفاده از چک‌ها و حواله به جای پول و شناسایی کارمندان شاید و... اتخاذ کنند. در نتیجه اجرا، ۵۳ درصد کاهش در موارد گزارش شده کلاهبرداری و شیاد در سطح شهر مشاهده شد (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۱۸۹). برگزاری نشست مردمی: هدف برنامه، تشخیص مشکلات ترس از جرم و شناسایی مشکلات ذکر شده، است که برای ساکنان محله‌ها توسط اداره پلیس شیکاگو با مشارکت مردم اجرا می‌شود. اداره پلیس شیکاگو از سال ۱۹۹۵ شروع به برگزاری نشست در محله‌های جرم خیز کرده و جلسه‌ها را در اماکن عمومی برگزار می‌کند. بیشترین نشستها در حوزه کلاترپهایی مشاهده شد که میزان بالاتری از جرم داشتند. مردم در این نشستها در مورد تخریب محله‌ها، مشروب خواری، ولگردی جوانان و بی نظمی در مدارس سخن می‌گویند (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۲۵۲). راهبرد جایگزین پلیس شیکاگو: هدف برنامه، به رسمیت شناختن صلاحیتهای تصمیم‌گیری، عملکردهای پلیس، حل مشکلات محلی با استفاده از اطلاعات محلی مربوط به جرم، مشارکت اجتماعی فعال و افزایش هماهنگی میان فعالان محلی است که برای ساکنان محله‌ها توسط اداره پلیس با مشارکت مردم اجرا می‌شود. این راهبرد نوین در سال ۱۹۹۳ در پنج منطقه شهری شیکاگو که بالاترین جمعیت را داشتند با اهداف گفته شده آغاز شد. ۲۵ منطقه پلیس بین ۲۷۹ گروه گشتی پلیس تقسیم شد. واحدهای گشتی موظف بودند با همکاری شهروندان مشکلات محلی را حل کنند. پلیس برای تعیین مهم‌ترین موضوعات مربوط به جرایم محله‌ها جلسه ماهانه با نمایندگان محله‌ها تشکیل داد و تقریباً یک سوم مردم در جلسات گشت شرکت کردند. از زمان شروع این برنامه تا سال ۱۹۹۹ حدود ۷ درصد مشکلات کاهش یافت. میزان سرقت از ۴۰ درصد به ۳۱ درصد رسید. احساس امنیت ۱۰ درصد افزایش یافت. خوش بینی مردم به پلیس ۲۰ درصد افزایش یافت و در کل بعد از یازده سال از انجام مدل پلیس جامعه محور شیکاگو، دیدگاه مردم درباره پلیس ۱۰ تا ۱۵ درصد بهبود یافت (جعفری و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۲۰، ویلیامسون، ۱۳۹۲: ۹۵، فیلدینگ، ۱۳۹۰: ۱۸۳). بهره‌گیری از نظریه پنجره‌های شکسته و طرح الگوی نظریه افت محله: هدف برنامه، کمک به مردم و نه دستگیری آنان است که در محله‌ها توسط اداره پلیس، داوطلبان مردمی، سازمانهای اجتماعی و آژانسهای خدمات شهری اجرا می‌شود. با استفاده از نظریه پنجره‌های شکسته، اجراکنندگان به جای دستگیری افراد به آنان برای اصلاح محله کمک می‌کنند. در محله‌ها هزاران سکنه با این نگرش با پلیس برخورد داشته و برای بررسی وضعیت مشکلات متغول کار بوده و به عمل اجتماعی می‌پردازند. مشارکت شهروندان کلید اصلی این موفقیت است (اسکوگان، ۲۰۰۶: ۴). برنامه نگهداری محله یا بلوک: اهداف برنامه، کاهش جرم در محله و تبدیل محله به مکان امنی برای زندگی است که در محله‌ها توسط اداره پلیس، داوطلبان مردمی، سازمانهای اجتماعی و آژانسهای خدمات شهری اجرا می‌شود. برنامه نگهداری محله، مالکان خانه‌ها را برای شکل دهی گروههای همکاری برای جلوگیری از سرقت منازل، زمانی که مالکان حضور ندارند و تعیین مکانهای امن برای کودکان راهنمایی می‌کند. در این طرح تمامی ساکنان محل برای کوشش در کاهش جرایم تشویق می‌شوند. ساکنان تلاش نمی‌کنند که مظنونان را دستگیر کنند بلکه چشم و گوشهای برای پلیس هستند. خانوادههایی که اعلام داشتند مراقب اموال همسایگان خود هستند از ۴۳ درصد در سال ۱۹۹۰ به ۶۱ درصد در سال ۱۹۹۲ رسید. شواهد دیگر نشان داد که نگهداری محله با کاهش متوسط جرم همبستگی دارد (بیات و همکاران، ۱۳۸۷: ۶۶، رولسکی و هس، ۱۳۹۲: ۱۷۶، کوردنر، ۱۳۹۰: ۱۰۴). سیاست پلیسی شهروند محور یا تیمور (Cope): هدف برنامه، درک و حل مسائل اجتماعی بر اساس معیارهای خود اجتماع است که در محله‌ها توسط اداره پلیس محلی شهر بالتیمور، پلیس ایالتی، قضات، شهروندان و شورای پیشگیری از سرقت انجام می‌شود. "کاپ" امور پلیسی کاملاً اجتماع محور است. برای تحقق این امر ابتدا ساختار پلیس غیرمتمرکز و اختیار بیشتر به افسران داده شد. افسران کاپ جامعه را بررسی و با سازمانهای محلی همکاری کرده تا مسائل اجتماعی را بر اساس درک اجتماع حل کنند. اولین برنامه کاپ شناسایی محله‌ها برای اجرای کاهش ترس از جرم است. برای این کار از پرسشنامه‌های پیش ساخته برای شناسایی عوامل افزایش ترس از جرم و جرایم استفاده می‌کنند و در صورت نیاز با ساکنان مصاحبه می‌کنند. پس از جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از روش حل مسئله که دارای چهار مرحله پوشش، تحلیل، واکنش و ارزیابی است و با نام اختصاری SARA مشخص می‌شود، برای رفع مشکلات موجود تلاش می‌کنند. برای اطمینان از اخذ نتیجه مطلوب، مجدداً وضعیت جرایم و احساس امنیت در محله ارزیابی می‌شود. در نتیجه اجرای این برنامه مجموعاً ۵۰ درصد کاهش در حوزه استحفاظی شهر بالتیمور حاصل شد (هس و میلر، ۱۳۸۲: ۱۷۹، کوردنر، ۱۳۹۰: ۶۹). برنامه تماس شهروندی در هوستون: هدف برنامه، کاهش جرم در محله با افزایش تماس با شهروندان است که توسط اداره پلیس اجرا شد. در این برنامه افسرانی برای محله هدف منصوب شدند که علاوه بر مدیریت تماس، برای ایجاد تماسهای مؤثر آموزش دیدند. یکی از ویژگیهای انتصاب افسر در یک محله، شناسایی افسر برای شهروندان و مشخص بودن ساکنان برای افسر پلیس است که به طور مطلوب، کنش متقابل پلیس - شهروند بیشتر شخصی و کمتر اداری (بروکراتیک) می‌شود و این امر باعث ارتقای این حس می‌شود که پلیس موظب و مراقب آنهاست و برای حفاظت محله می‌توان روی پلیس حساب کرد. نتایج تحقیقات مقطعی نشان داد که گشت تماس شهروندی باعث کاهش ترس از مورد قربانی واقع شدن افراد و کاهش میزان بی نظمی اجتماعی، جرایم شخصی و مالی مشاهده شده در منطقه شده است (کوردنر، ۱۳۹۰: ۷۵). برنامه گشت شهروندان موسوم به کد آبی در شهر فورت ورت: اهداف برنامه، کاهش جرایم، بهبود کیفیت زندگی برای همه شهروندان، افزایش مشارکت شهروندان در تلاش برای پیشگیری از وقوع جرم و مشارکت دادن کودکان در پیشگیری از جرم است که توسط اداره پلیس فورت ورت اجرایی می‌شود. در این برنامه، شهروندان داوطلب، آموزش دوازده ساعته‌ای را در مرکز آموزش پلیس محلی طی کرده و سپس در گروههای گشت محله فعالیت می‌کنند و حرکتهای مشکوک را با بی سیم به پلیس گزارش می‌کنند. در سال ۱۹۹۸ بیش از ۳۷۰۰ شهروند در این برنامه فعال بوده‌اند (محمد نسل، ۱۳۸۷: ۲۴۰، هس و میلر، ۱۳۸۲: ۱۰۰، بیات و همکاران، ۱۳۸۷: ۶۸). ایجاد تلفن اضطراری ۹۱۱ هدف برنامه، دسترسی آسان شهروندان به پلیس است که توسط اداره پلیس، آتش نشانی و اورژانس اجرا شده است. این شماره به صورت یکپارچه در کل کشور آمریکا به عنوان شماره تلفن اضطراری مورد استفاده قرار می‌گیرد. حداکثر تماسهای ۹۱۱ برای کمک گرفتن از پلیس است. مردم آمریکا از این شماره به خاطر اینکه در دسترس است استفاده می‌کنند (هادی نژاد، ۱۳۹۱: ۱۲، رولسکی و هس، ۱۳۹۲: ۲۶۳).

ایجاد دفتر آموزش همگانی در ناجا، اهداف برنامه، شناسایی، اولویت‌بندی و احصای نیازهای آموزشی اقشار مختلف جامعه در راستای اهداف و برنامه‌های ناجا و به کارگیری شیوه‌ها و ابزارهای بهینه آموزش همگانی حضوری و غیرحضوری است که برای شهروندان توسط پلیس پیش بینی شده است. این اداره به دو صورت حضوری و غیرحضوری اقدام به آموزش دانش آموزان، کارکنان دولت و اولیا و مربیان می‌کند. هدف کلی این آموزشها افزایش آگاهیهای انتظامی اجتماعی مخاطبان با هدف پیشگیری از آسیبهای اجتماعی و ارتقای احساس امنیت در جامعه است. مشارکت در ساخت فیلمهای تلویزیونی نیز یکی دیگر از فعالیتهای این مرکز است. این مرکز در سال ۹۳ دغدغه‌های اجتماعی و امنیتی حدود ده هزار نفر از استادان دانشگاه، ائمه جمعه و فرمانداران را رصد کرده است (برائتی مصلح، ۱۳۹۳: ۷۴). ایجاد تلفن اضطراری ۱۱۰، دسترسی آسان شهروندان به پلیس، بالا بردن سرعت عمل، پاسخگو کردن پلیس و جلب اعتماد از مردم اهداف برنامه است که برای شهروندان توسط اداره پلیس اجرا می‌شود. این شماره در سال ۷۹ برای تماس اضطراری شهروندان و دسترسی آسان آنان به پلیس ایجاد شد و به صورت یکپارچه در ایران به عنوان شماره تلفن اضطراری مورد استفاده قرار می‌گیرد. ارزیابی انجام شده نشان از آثار مثبت این سامانه برای جامعه و سازمان است (قوم، ۱۳۹۰: ۹۲). برنامه نگهدارنده محله: اهداف برنامه، پیشگیری از جرم و گسترش امنیت عمومی با بهره‌گیری از مردم، ساماندهی شبگردها و سرایداران ذکر شده که برای ساکنان محله‌ها و مؤسسات دولتی و غیردولتی توسط مؤسسه انتظام، وابسته به پلیس اجرا می‌شود. نگهدارنده محله که غیرنظامی هستند بر اساس قراردادی که با مؤسسات انتظام امضا می‌کنند برای اموری مانند نگهداری از مجتمع‌های مسکونی و تجاری، محله‌ها و مؤسسات با پلیس همکاری می‌کنند. این نگهدارنده در حوزه محل به کارگیری می‌شوند و با مأموران گشت کلانتریها همکاری لازم را برای پیشگیری از جرایم دارند. این افراد طی ۸۲ ساعت در مدت چهارده روز در مورد وظایف خود و امور محوله، آموزش می‌بینند. در ارزیابیهای انجام شده در سال ۱۳۸۴، مشخص شد این برنامه بر کاهش ترس از جرم شهروندان تهران در محله‌هایی که نگهدارنده حضور داشته، مؤثر بوده است (تقی زاده، ۱۳۸۴: ۷۱). برنامه استقرار ایستگاههای پلیس: اهداف برنامه، پیشگیری از وقوع جرایم و دسترسی سریع مردم و پر کردن خلاء انتظامی است که برای ساکنان محله‌ها توسط پلیس اجرا می‌شود. در این طرح ابتدا مناطق آلوده و جرم خیز توسط کلانتری و پاسگاهها شناسایی و پس از بلوک‌بندی حوزه استحفاظی، ایستگاههای ثابت و متحرک پلیس در آن مناطق مستقر شدند. طرح در سال ۱۳۸۵ به منظور تسهیل در امور انتظامی و تعامل با مردم عملیاتی شد. در پروژه تحقیقاتی که با موضوع تأثیر ایستگاههای پلیس تهران بزرگ بر امنیت انتظامی حوزه استحفاظی شهر تهران در سال ۱۳۹۳ انجام شده، حدود ۶۲ درصد از پاسخگویان کارایی ایستگاههای پلیس را مثبت ارزیابی کرده‌اند (قهرمان، ۱۳۹۳: ۱۷۵ - ۴۰).	ایران

وجوه تشابه

- ✓ قبل از اتخاذ این رویکرد آمار جرایم در هردو کشور افزایش یافته و یک نوع چهره منفی از پلیس در اذهان شهروندان شکل گرفته بود. همچنین جایگاه پلیس قبل از اتخاذ این رویکرد تضعیف و شکاف بین مردم و پلیس ایجاد شده بود.
- ✓ پس از بالا رفتن نرخ جرم و جنایت، هردو کشور فرایند اجرای قانون را بازنگری کردند و به این نتیجه رسیدند که رویکرد سنتی برای مبارزه با جرم جنایت تأثیری ندارد و به همین دلیل رویکرد جامعه محوری را اتخاذ کردند.
- ✓ مقامات بلند پایه هردو کشور از این رویکرد استقبال کرده‌اند. در آمریکا رییس جمهور و کنگره با اتخاذ آن موافقت و در ایران مقام معظم رهبری بر ضرورت توجه به رویکرد جامعه محوری تأکید کردند و در سال ۱۳۸۳ دولت در قانون برنامه چهارم توسعه موظف به تهیه طرح راهبردی توسعه نظم و امنیت با رویکرد جامعه محوری شده است.
- ✓ پلیس هر دو کشور در شروع رویکرد، اقدامات راهبردی مرتبط با جامعه محوری را کاربردی کردند. آمریکا راهبرد حل مسئله را آغاز و ایران معاونت اجتماعی ناجا را تأسیس کرد و برنامه‌های هفته ناجا بر اساس این رویکرد تنظیم شد.
- ✓ در هردو کشور پس از اتخاذ این رویکرد تأکید از مبارزه با جرایم به سمت پیشگیری از جرم منتقل شد.

- ✓ رابطه صمیمی با جامعه، دخیل کردن مردم در برقراری امنیت در مؤلفه‌های پلیس جامعه محور دو کشور دیده می‌شود.
- ✓ در کشور ایران و آمریکا قبل از اتخاذ رویکرد جامعه محوری، آمار مصرف کنندگان مواد مخدر، قتل و نزاع افزایش یافته و تبدیل به یک مسئله اجتماعی شده بود و برای برخورد با این مسئله، از رویکرد سرکوب استفاده گردیده بود.
- ✓ در هر دو کشور برنامه‌های اجتماعی توسط پلیس باهدف کاهش بزهکاری جوانان و نوجوانان و جلوگیری از بروز خشونت در بین این گروه‌های سنی اجرا شده است.
- ✓ هر دو کشور اهمیت زیادی برای محیط مدرسه در پیشگیری از جرائم قائل شده‌اند و اهداف پلیس در ایجاد برنامه‌های اجتماعی مدارس، تعامل دانش آموزان با پلیس و کاهش بزهکاری آنان بوده است.
- ✓ در هر دو کشور بر نقش و اهمیت شهروندان برای پیشگیری از جرایم در محله‌ها تأکید شده است.
- ✓ در برنامه‌های متمرکز بر محله‌ها هر دو کشور ایجاد تلفن اضطراری و نگهبان محله دیده می‌شود.
- ✓ هدف از اجرای برنامه‌های پلیس با مشارکت شهروندان در هر دو کشور پیشگیری از جرایم، جلب اعتماد و ارتقای سطح مشارکت مردم بوده است.

وجوه تفاوت

- ✓ پلیس آمریکا قبل از آغاز رویکرد جامعه محوری متهم به فساد شد، در حالی که در پلیس ایران چنین موضوعی مشاهده نشده است.
- ✓ در آغاز اتخاذ رویکرد جامعه محوری در آمریکا، سازمانهای دولتی این کشور از پروژه‌های ابتکاری برای تقویت پلیس جامعه محور حمایت کردند؛ اما در ایران حمایت سازمانهای دولتی به صورت عملی دیده نمی‌شود.
- ✓ قانون سال ۱۹۹۴ آمریکا از تاسیس پلیس جامعه محور در سراسر کشور حمایت کرد و برای توسعه این طرح عملاً میلیاردها دلار از سوی کنگره اختصاص یافت و بودجه‌ای برای استخدام

۱۰۰۰۰۰ افسر پلیس جامعه محور پیش بینی شد. وزارت دادگستری آمریکا به عنوان متولی پیشگیری از جرم، دفتر خدمات پلیس جامعه محور را در همان سال تأسیس کرد اما در ایران به جز مفاد ماده ۴ قانون ناجا که در اوایل دهه ۱۳۷۰ نیروی انتظامی را موظف به همکاری با سایر نهادها کرده، عملاً توجهی از سوی قوه قانونگذار صورت نگرفته است.

✓ عضویت دوازده درصدی مردم آمریکا در گروههای محلی برای مشارکت در پیشگیری از جرم و استفاده از ۱۱۳۰۰۰ افسر در سال ۱۹۹۹، از شیوه نظارت پلیس جامعه محور در آمریکا و مشارکت وسیع سازمانهای پلیسی در اقدامات پلیس جامعه محور نشان می‌دهد که راهبردهای پلیس جامعه محور به صورت عملی در سازمانهای پلیس این کشور اجرایی شده است. در ایران مشارکت عملی مردم در شروع رویکرد دیده نمی‌شود.

✓ ساختار پلیس آمریکا از الگوی غیرمتمرکز برخوردار است؛ ولی پلیس ایران دارای ساختاری بخشی و متمرکز است.

✓ نظام مشترکی برای استخدام و پرداخت حقوق در پلیس آمریکا وجود ندارد. ولی نظام استخدامی و پرداخت حقوق در پلیس ایران تابع قانون استخدامی ناجاست که در سال ۱۳۸۲ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

✓ هر شهر آمریکا دارای پلیس مختص به خود است که از نظر مالی توسط جامعه‌ای که به آن خدمات ارائه می‌دهد تأمین می‌شود. در ایران تمامی ادارات پلیس در سلسله مراتب فرماندهی ناجا تشکیل شده و بودجه ناجا توسط دولت تأمین می‌شود. در آمریکا پلیس وابسته به قوه مجریه و وزارت دادگستری است. در ایران پلیس در تابعیت فرماندهی کل قوا و وابسته به وزارت کشور است.

✓ مؤلفه راهبرد حل مسئله در بین مؤلفه‌های پلیسی آمریکا وجود دارد ولی در مؤلفه‌های پلیس ایران دیده نمی‌شود.

✓ پلیس آمریکا با همکاری آموزش و پرورش و سایر نهادها برنامه‌های کاملی با عنوان آموزش مقاومت در برابر مصرف مواد مخدر، طرح توسعه اجتماعی سیاتل، گروههای آموزشی مردمی پلیس با هدف پیشگیری از مصرف مواد در بین دانش آموزان اجرا کرده است. این در حالی

است که در ایران به رغم اینکه مصرف مواد مخدر و کاهش سن اعتیاد مهم‌ترین مسئله اجتماعی کشور شناخته شده، برنامه کامل و جامعی جز همایش نظم و دانش که به صورت مقطعی از سوی پلیس برگزار می‌شود توسط ادارات پلیس یا سایر نهادها اجرا نشده است.

✓ در آمریکا بعضی از برنامه‌های مبارزه با سوء مصرف مواد ابتدا در یک شهر اجرا شده و در صورت موفقیت آمیز بودن برنامه، سایر شهرها از آن الگو برداری کرده‌اند؛ مانند برنامه آموزش مقاومت در برابر مصرف مواد مخدر که ابتدا در لس‌آنجلس اجرا شد و سپس سایر شهرهای آمریکا یا پلیس دیگر کشورها از این طرح استقبال کردند؛ اما در ایران برنامه همایش نظم و دانش بدون ارزیابی برنامه در کل کشور برگزار شده است.

✓ بعضی از برنامه‌ها مانند برنامه اجرا شده در واشنگتن با عنوان طرح توسعه اجتماعی سیاتل صرفاً در یک شهر برای مبارزه با مصرف مواد مخدر اجرا شده است. در ایران شهرهایی وجود دارند که مصرف مواد مخدر اولین مسئله اجتماعی شهر محسوب می‌شود و آمار مصرف کنندگان مواد در آن روز به روز در حال افزایش است ولی تا کنون برنامه کامل و ویژه در این شهرها اجرایی نشده است؛ مانند شهر تهران یا شهرهای مرزی در شرق کشور.

✓ کشور آمریکا برنامه‌های اجتماعی خود را برای کاهش خشونت در همه اقشار اجرایی کرده و صرفاً تمرکز بر گروه خاصی نداشته است. پلیس آمریکا هم‌زمان که در زمینه پیشگیری از جرایم خشونت آمیز در بین همه افراد فعالیت دارد، برای افرادی که مرتکب جرایم خشونت آمیز شده و همچنین والدین جوانانی که مرتکب رفتارهای خشونت آمیز شده‌اند، برنامه‌های اجتماعی اجرا کرده است تا مانع از تکرار خشونت در جوانان شود. لیکن در ایران برنامه‌های کاهش خشونت صرفاً در بعضی از مدارس و به صورت کلی برای همه دانش‌آموزان اجرایی شده است.

✓ در برنامه‌های انجام شده در آمریکا برای کاهش خشونت و بزهکاری جوانان و نوجوانان، نهادهایی مانند شهرداری، پلیس، والدین، دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها، گروه‌های اجتماعی، شورای جوانان و مرکز شبکه جوان، کشیشان، ارائه‌کنندگان بهداشت روانی، ارتش، رسانه‌های خبری، بازرگانان و تجار، ساکنان محله‌ها، سازمانهای مختلف شهری و غیردولتی با یکدیگر همکاری

فعال داشته‌اند و در بعضی از برنامه‌ها، اجرا کننده اصلی پلیس نبوده است. در حالی که در برنامه‌های اجتماعی انجام شده در تهران و سایر شهرهای ایران برای کاهش خشونت صرفاً پلیس دخیل بوده و در رابطه با اطفال، نوجوانان و جوانان، مدارس و آموزش و پرورش با پلیس همکاری داشته‌اند.

✓ بیشتر برنامه‌های اجتماعی پلیس در مدارس ایران مبتنی بر اقدامات پیشگیرانه برای تمامی دانش آموزان به صورت مقطعی بوده است و برای دانش آموزانی که مرتکب بزه شده‌اند یا در معرض خطر جرم قرار دارند اقدامی صورت نگرفته است؛ در حالی که برنامه‌های اجتماعی پلیس و مدارس در آمریکا به صورت مستمر و در دو شکل متفاوت اجرا شده است، در شکل اول پلیس برای همه دانش آموزان اعم از بزهکار و غیربزهکار برنامه‌هایی مانند افسران کاردان مدرسه پیش بینی کرده است و در شکل دوم به صورت ویژه به دانش آموزان بزهکار با انجام برنامه‌هایی مانند کنترل دانش آموزان فراری در لس‌آنجلس، برنامه توسعه اجتماعی از طریق پلیس مدارس و... توجه کرده است. یکی از نکات برجسته برنامه‌ها در شکل دوم، حضور دانش آموزان بزهکار به همراه والدین در برنامه‌های پیش بینی شده، است.

✓ پلیس آمریکا، برخی از مناطقی که آمار جرم و جنایت در آن رو به افزایش بوده یا مدارسی که با فراوانی جرایم مواجه بوده‌اند را شناسایی و به صورت ویژه برنامه‌های پیشگیری از جرم را با همکاری مدارس اجرایی کرده است. در ایران به رغم وجود این گونه مدارس تاکنون برنامه ویژه‌ای برای کاهش جرم اجرایی نشده است.

✓ در مدارس آمریکا، حضور دائم پلیس در مدرسه با نگاه حل مسئله نه با نگاه امنیتی برای کاهش جرایم در برنامه‌هایی مانند افسران کاردان مدرسه دیده می‌شود، افسران قسم خورده‌ای که صرفاً برای کمک به دانش آموزان استخدام شده‌اند؛ امری که در ایران در خصوص استخدام افسران کاردان مدرسه با توجه به هزینه بالای آن اجرایی نشده است.

✓ در طرح نگهبان محله که در کشور آمریکا اجرایی شده، به خوبی از ظرفیت ساکنان محل در امر پیشگیری از جرایم با تشویق تمامی شهروندان در امر مراقبت از محله استفاده شده است. اما در ایران برای اجرایی شدن نگهبان محله، افرادی در شرکت‌های وابسته به ناجا برای این

امر استخدام و با پلیس همکاری دارند. این افراد بعضاً ساکنان محل نبوده و پس از استخدام در یکی از محله‌ها یا مؤسسات یا واحدهای تجاری فعالیت دارند. یکی از مشکلات این امر نمایان شدن بُعد اقتصادی این طرح بوده که با این وضعیت، بُعد پیشگیری از جرایم به حاشیه رانده شده است.

✓ در برنامه‌های اجرا شده در ایران برای تمرکز بر شهروندان در محله‌ها، مجدداً بر نقش پلیس تأکید شده است و مشارکت شهروندان برای پیشگیری از جرایم و حل مشکلات محله دیده نمی‌شود. مثلاً در برنامه استقرار ایستگاه‌های پلیس در محله‌ها، صرفاً پلیس به جای نشستن در کلانتری به واحدهای سیار پیش بینی شده در محله‌ها مراجعه کرده است. هرچند با این اقدام دسترسی مردم به پلیس با سهولت انجام می‌گیرد، اما در اجرای این طرح اقدامی برای تعامل و مشارکت پلیس و مردم در حوزه استحضاطی صورت نگرفته است. برعکس در تمامی برنامه‌های آمریکا که متمرکز بر شهروندان محله‌ها بوده است، عنصر همکاری شهروندان به خوبی دیده می‌شود.

✓ پلیس آمریکا به خوبی از نظریات مرتبط با پلیس جامعه محور در برنامه‌های پیشگیری از جرم در محله‌ها استفاده کرده است؛ لیکن در ایران به صورت عملی و واقعی از نظریه‌های مرتبط با پلیس جامعه محور در برنامه‌های محله محور استفاده نشده است.

بحث و نتیجه‌گیری

برابر یافته‌های پژوهش، در آمریکا، سازمانهای دولتی، قانون سال ۱۹۹۴ و گروههای مردمی از پروژه‌های ابتکاری برای تقویت پلیس جامعه محور حمایت کردند. قانون سال ۱۹۹۴ میلیاردها دلار به این برنامه اختصاص داد. این امر نشان می‌دهد راهبردهای پلیس جامعه محور به صورت عملی در سازمان پلیس آمریکا در همان اوایل اتخاذ رویکرد اجرایی شده است؛ اما در ایران پس از اتخاذ این رویکرد توجهی از سوی قوه قانون‌گذار برای تأمین هزینه‌ها، صورت نگرفته و حمایت عملی سایر نهادها به ویژه قوه مجریه و قضاییه دیده نمی‌شود؛ لذا شکل‌گیری رویکرد جامعه محوری مانند آنچه در آمریکا آغاز شده، در ایران به دلیل وجود تفاوت‌های فرهنگی بین دو کشور صورت نگرفته است.

یافته‌ها نشان می‌دهد، ساختار پلیس آمریکا غیرمتمرکز و ساختار پلیس ایران متمرکز است. در ساختار متمرکز پلیس نمی‌تواند به نیازهای جامعه پاسخ سریع و دقیقی ارائه کند؛ زیرا اختیارات بیشتر در سطوح ستادی تمرکز یافته و هرچه به سمت نیروهای صفی حرکت کنیم، تفویض اختیار کاهش می‌یابد و این امر با ویژگیهای پلیس جامعه محور به خصوص برای تعامل و رویارویی چهره به چهره مأموران پلیس با مردم در تعارض است؛ لذا ساختار فعلی پلیس ایران برای اجرای رویکرد جامعه محوری در زمینه همکاری و هماهنگی، تفویض اختیار بیشتر در نیروهای صفی به اصلاحاتی نیاز دارد. همچنین در بررسی و مقایسه انجام شده مؤلفه‌های انتخابی دو کشور، مشخص شد پلیس آمریکا به خوبی از رویکرد حل مسئله استفاده کرده، ولی پلیس ایران در تغییر راهبرد خود به این مؤلفه توجهی نکرده است.

پلیس آمریکا با همکاری آموزش و پرورش و سایر نهادها برنامه‌های کاملی با هدف پیشگیری از مصرف مواد در بین دانش آموزان و والدین آنان اجرا کرده است. در ایران به رغم اینکه مصرف مواد مخدر و کاهش سن اعتیاد مهم‌ترین مسئله اجتماعی کشور شناخته شده، برنامه کامل و جامعی جز همایش نظم و دانش که به صورت مقطعی از سوی پلیس برگزار می‌شود توسط ادارات پلیس یا سایر نهادها اجرا نشده و مشارکت شهروندان در این زمینه کم رنگ است.

پلیس آمریکا در زمینه پیشگیری از جرایم خشونت آمیز علاوه بر فعالیتهای عمومی، برای افرادی که مرتکب جرایم خشونت آمیز شده‌اند و همچنین والدین آنان، برنامه‌های اجتماعی اجرا کرده تا مانع از تکرار خشونت جوانان شود؛ لیکن در ایران، برنامه‌های کاهش خشونت صرفاً در بعضی از مدارس و به صورت کلی برای همه دانش آموزان اجرا شده است. در ایران دفاتری با عنوان مددکاری اجتماعی برای مرتکبان نزاعهای خانوادگی در کلانتریها پیش بینی شده است که با توجه به نحوه اجرای آن، می‌توان گفت یک برنامه پیشگیری نیست؛ زیرا پلیس باید به انتظار بنشیند تا پرونده نزاع به کلانتری واصل و در دواير مددکاری اجتماعی حل و فصل شود. همچنین در ایران برخلاف کشور آمریکا برنامه اجتماعی برای مرتکبان جرایم خشونت آمیز یا مرتکبان نزاعهای فردی و دسته جمعی دیده نمی‌شود. در برنامه‌های اجرا شده در آمریکا در رابطه با خشونت و بزهکاری جوانان، همکاری تمام نهادها با پلیس دیده می‌شود ولی در ایران مؤسسات زیادی

مانند شهرداریها، صدا و سیما، استانداری، وزارت ورزش و جوانان و... در حوزه جوانان فعالیت دارند که هر یک از این نهادها به صورت جداگانه فعالیت می‌کنند و در برنامه‌های اجتماعی انجام شده برای کاهش خشونت و بزهکاری مشارکت نداشته‌اند و صرفاً پلیس و مدارس در این موضوع دخیل بوده‌اند.

بیشتر برنامه‌های اجتماعی پلیس در مدارس ایران مبتنی بر اقدامات پیشگیرانه برای تمام دانش آموزان به صورت مقطعی بوده است و برای دانش آموزانی که مرتکب بزه شده‌اند یا در معرض خطر جرم قرار دارند اقدامی صورت نگرفته است؛ در حالی که برنامه‌های اجتماعی پلیس و مدارس در آمریکا به صورت مستمر و در دو شکل متفاوت اجرا شده است: در شکل اول، پلیس برای همه دانش آموزان برنامه‌هایی مانند افسران کاردان مدرسه - که یک برنامه پیشگیری کامل است - پیش بینی کرده است و در شکل دوم، به صورت ویژه به دانش آموزان بزهکار توجه شده است. یکی دیگر از اقدامات پلیس در شهرهای آمریکا، شناسایی مناطق و مدارس جرم خیز و برگزاری برنامه‌های اجتماعی ویژه برای این مدارس است. در ایران به رغم وجود این گونه مدارس، برنامه ویژه‌ای برای کاهش جرم اجرایی نشده است. در برنامه‌های اجرا شده در ایران، همکاری بین دانشگاه و پلیس برای کاهش بزهکاری جوانان دیده نمی‌شود. یکی از برنامه‌های خوبی که توسط پلیس ایران با همکاری مدارس با ساختاری مناسب برای دانش آموزان پیش بینی شده است و برابر ارزیابیهای انجام شده در تهران نتایج مثبتی داشته است طرح همیار پلیس است. کشور آمریکا توانسته است در برنامه نگهبان محله با استفاده از ظرفیت ساکنان محل در امر پیشگیری از جرایم در امر مراقبت از محله استفاده کند به صورتی که مشارکت مردم منجر به کاهش جرم در محله‌ها شده است؛ اما در ایران برای اجرایی شدن نگهبان محله، افرادی در شرکتهای وابسته به ناجا استخدام شده‌اند که در محله تردد می‌کنند و با پلیس همکاری دارند. در برنامه نگهبان محله در ایران، مشارکت وسیع مردم دیده نمی‌شود بلکه این نگهبانان محله هستند که به جای پلیس مراقب محله هستند. در برنامه استقرار ایستگاه‌های پلیس در محله‌ها، بر مشارکت شهروندان تأکید نشده، بلکه پلیس به جای نشستن در کلانتری به واحدهای سیار پیش بینی شده در محله‌ها استقرار یافته است. هرچند با این اقدام دسترسی مردم به پلیس با سهولت

انجام می‌گیرد، اما در اجرای این طرح اقدامی برای تعامل و مشارکت پلیس و مردم در حوزه استحفاظی صورت نگرفته است. استفاده از نظریه حل مسئله، نظریه پنجره‌های شکسته «کلینگ و مور» و دادن اختیارات بیشتر به نیروهای صفی برای ریشه یابی مشکلات در حوزه استحفاظی و حل مشکلات محله در برنامه‌های جامعه محوری شهرهای آمریکا کاملاً مشهود است. اما در ایران به صورت عملی و واقعی از نظریه‌های مرتبط با پلیس جامعه محور در برنامه‌های محله محور استفاده نشده است.

برابر فرضیه پژوهش اگر سه مؤلفه تمرکز زدایی در ساختار پلیس، استفاده از راهبرد حل مسئله و مشارکت شهروندان در برنامه‌های جامعه محوری پلیس، عملیاتی و اجرا شود، آنگاه رویکرد پلیس جامعه محور نهادینه خواهد شد. بر اساس یافته‌های کلی تحقیق، مشخص شد: هر سه مؤلفه در رویکرد پلیس جامعه محور آمریکا عملیاتی شده است و در رویکرد پلیس جامعه محور ایران به دلیل کمبود منابع و امکانات، عملیاتی نشده است. همچنین پلیس ایران نتوانسته این رویکرد را بر اساس الگو و تعاریف نظریه پردازان این حوزه اجرایی کرده و به خوبی از تمامی ظرفیتهای اجتماعی استفاده کند؛ لذا باید برای نهادینه شدن این رویکرد اقدامات زیادی صورت پذیرد.

پیشنهاد‌های مبتنی بر یافته‌های پژوهش

۱. نیاز است پلیس ایران بیانیه مأموریت خود را در این رویکرد تنظیم و برای تصویب و حمایت قانونی و مالی به مجلس شورای اسلامی ارائه و دفتر خدمات پلیس جامعه محور را برای آشنایی مردم و کارکنان پلیس، ایجاد کند.
۲. دولت جمهوری اسلامی ایران برابر ماده ۱۱۹ قانون برنامه چهارم توسعه موظف شد به منظور ارتقای امنیت عمومی، طرح راهبردی توسعه نظم و امنیت کشور با رویکرد جامعه محوری را برای ارتقای احساس امنیت در جامعه تهیه کند. لازم و شایسته است پلیس برای پیگیری عملی این مهم با دولت جمهوری اسلامی همکاری لازم را به عمل آورد.
۳. اگر سازمان پلیس ایران بر این باور است که رویکرد جامعه محور در پیشگیری و کنترل جرم روش مناسبی است، ابتدا باید ساختار خود را بر اساس مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه محور، بازنگری کند. تا زمانی که پلیس ایران ساختار خود را اصلاح نکند، نمی‌توان انتظار داشت که

سایر نهادها را با خود همسو کند.

۴. پلیس ایران باید از برنامه‌های اجتماعی اجرا شده در آمریکا در رابطه با پیشگیری از مصرف مواد مخدر، از توانمندی نهادها به ویژه آموزش و پرورش، سازمانهای دولتی، تشکلهای غیردولتی و افشار اجتماعی، به خصوص جوانان برای مبارزه با سوء مصرف مواد مخدر بهره گیرد. باید اطلاع رسانی، آموزش همگانی و افزایش مهارتهای زندگی اجتماعی دانش آموزان از کودکان تا سن جوانی، محور اول فعالیت سازمانهای مسئول امنیت به خصوص پلیس باشد.
۵. جوانان و نوجوانان در معرض خطر و مدارس که دارای فراوانی جرم هستند با همکاری پلیس و مدارس شناسایی شوند و برای آنان اقدامات و برنامه‌های پیشگیری از بزهکاری را به صورت مستمر اجرا کنند.
۶. پلیس ایران در شهرهای مختلف با انجام یک پیمایش بزرگ، با بهره‌گیری از شهروندان، عوامل ترس از جرم را، محله به محله شناسایی کند و با راهبرد حل مسئله و بهره‌گیری از تمامی ظرفیتها به ویژه خود شهروندان، اقدامات اساسی و پایه‌ای برای پیشگیری از جرم انجام دهد.
۷. لازم است بخشهای عمومی و خصوصی، سازمانهای دولتی و غیردولتی که در زمینه پیشگیری اجتماعی از بزهکاری جوانان و نوجوانان فعالیت دارند مانند: دادگستری، سازمان پلیس، اداره کار و امور اجتماعی، وزارت ورزش و جوانان، وزارت آموزش و پرورش، مرکز جوانان در فرمانداریها، شبکه جوان، صدا و سیما، شهرداریها و... برای عملی ساختن رویکرد پلیس جامعه محور در کشور و ایجاد بسترهای مناسب برای برگزاری برنامه‌های متنوع اجتماعی برای جوانان هماهنگ شوند و لازمه عملی ساختن این هماهنگی، تشکیل کمیته‌های پیشگیری از جرم محلی است.
۸. طرح افسر کاردان مدارس به صورت اساسی بررسی شود و پس از بومی‌سازی آن، لایحه استخدام افسران کاردان مدارس با همکاری پلیس و آموزش و پرورش به دولت و مجلس شورای اسلامی ارائه و درسی اختیاری در مدارس ایران برای آموزش نوجوانان و جوانان درباره آشنایی با مسائل مرتبط با قانون، در مدارس پیش بینی شود.
۹. معاونت طرح و برنامه ناجا واحد مستقلی با عنوان پلیس جامعه محور در ساختار پلیس ایران

به شکل آزمایشی در چند استان پیش بینی و اجرا کند. در صورت موفق بودن طرح، پس از بازخوردگیری به شکل فراگیر در سطح ناجا عملیاتی کند.

منابع

منابع فارسی:

- اتکینسون، آن (۱۳۸۵) *پلیس جامعه محور در مدرسه*. ترجمه سروش بهریر. دانشگاه علوم انتظامی امین، معاونت پژوهش، اداره چاپ و نشر. انتشارات سروش.
- اسکات، میشل اس (۱۳۸۸) *پیشگیری از جرم (مطالعه موردی: بی نظمی جوانان در اماکن عمومی)*. ترجمه مهدی مقیمی و حمید جربانی. تهران: معاونت پژوهشی دانشگاه علوم انتظامی امین. انتشارات سروش.
- احمدی مقدم، اسماعیل (۱۳۸۴) *آیین نامه فرماندهی و رهبری انتظامی (افرا)*. تهران: دفتر فرماندهی ناجا.
- براتی مصلح، محمد سعید (۱۳۹۳) *مجموعه نشستهای همایش ملی پلیس و پیشگیری اجتماعی از جرم*. تهران: انتشارات معاونت اجتماعی ناجا. اداره کل مطالعات و تحقیقات.
- براکا، آنتونی و دیوید ویزبورد (۱۳۹۲) «نوآوریهای پلیس و پیشگیری از جرم: درسهایی از تحقیقات پلیس در بیست سال گذشته». ترجمه جابر بابایی. *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم پلیس پیشگیری ناجا*، سال ۸، شماره ۲۶، بهار ۹۲.
- بیات، بهرام و دیگران (۱۳۸۷) *پیشگیری از جرم با تکیه بر رویکرد اجتماع محور*. تهران: معاونت اجتماعی ناجا، اداره کل مطالعات اجتماعی.
- پیک، کنت جی و دیگران (۱۳۹۱) *نظارت و مدیریت پلیس در عصر پلیس جامعه محور*. ترجمه مهیارنخعی. تهران: بازرسی کل ناجا. دفتر تحقیقات کاربردی.
- ترویانویچ، رابرت و بانی باکوروکس (۱۳۸۳) *پلیس جامعه محور*. ترجمه مرکز مطالعات و تحقیقات کاربردی طرح و برنامه ناجا. تهران: انتشارات فرات.
- تقی زاده، محمود (۱۳۸۴) «تأثیر نگهبان محله در کاهش ترس از جرم مردم تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم انتظامی امین. دانشکده فرماندهی و ستاد.
- جوان جعفری، عبدالرضا و همکاران (۱۳۹۱) *رهنمودهای عملی پیشگیری از جرم*. تهران: معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه. نشر میزان.
- روبلسکی، هنری ام و کارنام هس (۱۳۹۲) *پلیس و عدالت کیفری*. ترجمه مهدی مقیمی و فریده طه. تهران: علامت.
- سفیری، خدیجه (۱۳۸۷) «نقش نهادهای غیردولتی محله‌ای در تأمین امنیت اجتماعی با تکیه بر شهر تهران». *مجله مطالعات اجتماعی ایران*. دوره دوم، شماره ۲. صص ۱۶۴-۱۴۳.
- سوری، حمید و دیگران (۱۳۸۹) «نقش همیاران پلیس در میزان تخلفات و سوانح ترافیکی کشور». *فصلنامه پایتیش*. سال نهم، شماره چهاردهم. صص ۳۴۸-۳۳۹.
- طلایی (۱۳۸۱) *مجله حقوق و کالت*، مرداد و شهریور ۱۳۸۱، شماره ۱۲ و ۱۳. صص ۲۲-۱۸.
- فیلدینگ، نایجل جی (۱۳۹۰) *پلیس و درگیری اجتماعی*. ترجمه سپیده یوسفی. تهران: شرکت ناجی نشر.
- قالیباف، محمد باقر (۱۳۸۰) *آیین نامه فرماندهی و رهبری انتظامی (افرا)*. تهران: دفتر فرماندهی ناجا.
- قهرمانی، علی اکبر و سید حسین ابطحی (۱۳۸۸) «طراحی الگوی پلیس جامعه محور در جمهوری اسلامی ایران». *فصلنامه*

- مطالعات مدیریت/انتظامی، سال پنجم، شماره اول، بهار ۸۹.
- قهرمانی، علی اکبر (۱۳۹۲) «بررسی رابطه بین انتظارات حاکمیت از پلیس با رویکرد پلیس جامعه محور». پژوهش نامه نظم و امنیت/انتظامی، سال ششم، شماره دوم (پیاپی بیست و دوم). تابستان ۹۲، صص ۱۱۴-۹۱.
- (۱۳۹۳) تأثیر ایستگاه‌های پلیس تهران بزرگ بر امنیت انتظامی حوزه استحفاظی. تهران: دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا. پروژه تحقیقاتی
- قوام، میرعظیم (۱۳۹۰) نقش پلیس در حمایت بزه دیده و کاهش آسیب‌های ناشی از جرم. تهران: دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا.
- کاظمی، سیدعلی و محمد بارانی (۱۳۸۸) مجموعه مقاله‌های برگزیده همایش علمی کاربردی پلیس و نظام عدالت برای کودکان و نوجوانان. ناجا دفتر تحقیقات کاربردی. تهران: مرکز چاپ و نشر حدیث کوثر.
- کریمی خوزانی، علی (۱۳۸۹) «برخورداری از پلیس شایسته با مطالعه شیوه ترفیع کارکنان پلیس در انگلستان و آمریکا». دو ماهنامه توسعه انسانی پلیس. سال هفتم، شماره ۳۲، آذر و دی
- (۱۳۸۶) «تدوین معیارهای اخلاقی کارکنان پلیس». فصلنامه دانش انتظامی. سال نهم. شماره سوم، صص ۹۷-۱۱۱
- کوردنر، گری (۱۳۹۰) کاهش ترس از جرم. ترجمه اسماعیل حسنونند و احسان حسنونند. تهران: انتشارات جامعه شناسان.
- محمد نسل، غلامرضا (۱۳۸۷) پلیس و سیاست پیشگیری از جرم. تهران: دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا.
- (۱۳۸۷) پلیس و پیشگیری از جرم/مجموعه مقالات. دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا.
- مرادی، محمد حسن و مهدی خادم (۱۳۹۲) «ساختار سازمانی و سبک‌های رهبری با رویکرد پلیس جامعه محور». پژوهش نامه نظم و امنیت/انتظامی. سال ششم، شماره دوم (پیاپی بیست و دوم). تابستان ۱۳۹۲. صص ۳۲-۱.
- مجموعه قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۳)/اداره کل تدوین و تنقیح قوانین و مقررات نهاد ریاست جمهوری. نشر تهران، معاونت پژوهش، تدوین و تنقیح مقررات
- نجفی ابرند آبادی، علی حسین (۱۳۷۸) «پیشگیری از بزهکاری و پلیس محلی». مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۱۹ و ۲۰، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- نیکوکار، حمیدرضا و مسعود یاراحمدی (۱۳۹۱) «تأثیر رویکردهای پلیس سنتی و جامعه محور در کاهش ترس از جرم». فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، شماره ۲۲، بهار ۹۱.
- هادی نژاد، شروین (۱۳۹۱) «نسل جدید شماره تلفنهای اضطراری ۹۱۱، E۹۱۱، ۹۱۱ ارتقاء یافته». ماهنامه دنیای مخابرات و ارتباطات. شماره ۹۹.
- هس، کارن ام و لیندا اس میلر (۱۳۸۲) پلیس در اجتماع. ترجمه رضا کلهر. تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین.
- ورویی، اکبر (۱۳۸۴) پلیس جامعه محور. تهران: سازمان عقیدتی سیاسی ناجا.
- ویلیامسون، تام (۱۳۹۲) راهنمای پلیس دانش محور مفاهیم جاری و مسیرهای آتی. ترجمه علیرضا جزینی. تهران: مرکز تحقیقات کاربردی ناجا.
- یعقوبی، پرویز و مجید محمد ولی (۱۳۹۲) «مطالعه تطبیقی سیاست پیشگیری از جرم در پلیس ایران و ترکیه». فصلنامه مطالعات بین‌المللی پلیس. سال چهارم. شماره سیزده. بهار ۹۲.

منابع انگلیسی:

Amadi, Emmanuel N(2014). "A Qualitative Analysis of Community Policing in the United States"

- American International Journal of Contemporary Research Vol. 4 No. 1; January 2014.
- Cordner, G. W(1998). Community policing; elements and effects. In Alpert Gp, Piguero. A. Community policing; contemporary readings. Waveland Press Prospect Heights. IL pp. 45_62
- K. Sparrow, Malcolm(1988). Implementing community policing. National Institute of Justice, U. S. Department of Justice, and the Program in Criminal Justice Policy and Management, John F. Kennedy School of Government, Harvard University.
- Palmer, Darren. Berlin, Michael. M. Das, Dilip K(2012). Global environment of Policing. The Evolution Decline and Nascent Transformation of Municipality Policing in the United States. International Police Executive Symposium Co-Publication. CRS Press. Police Studies: International Review of Police Development. Policing: An International Journal of Police Strategies & Management. ISSN: 0141_2949
- Scheider, Matthew C. Rowell, Tawandr and Bezdikian, Veh(2003). The impact of citizen perceptions of community policing on fear of crime: findings from twelve cities. POLICE QUARTERLY Vol. 6 No. 4, December 2003 363-386.
- Skogan, G. Wesley(2006). Police and Community in Chicago. Oxford University Press. New York, New York.
- Skogan, G. Wesley(2011). "Quasi-experimental Research on Community Policing In" David Gadd(Ed). The Sage Handbook on Criminological Research Methods. London: Sage, 2011. PAGE PROOFS_only small changes required.

Archive of SID